

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMEN KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI THE METAPHORICAL PERCEPTIONS OF UNIVERSITY STUDENTS RELATED TO THE CONCEPT OF TEACHER

Saadettin ÖZDEMİR*

Öz

Öğretmenlik insanlık tarihiyle başlayan ve insanlık var oldukça önemini koruyacak olan mesleklerden biridir. Öğretmen bir toplum için anne, anne-baba, doktor, mühendis, bahçıvan, ışık, mum, usta, sudur. Kısaca her şeydir. Yapmış olduğumuz araştırmaya göre üniversite öğrencileri "Öğretmen" kavramını çok farklı metaforik ifadelerle anlatmaya çalışmışlardır.

Araştırmamız farklı bölümlerde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin "Öğretmenlik" kavramıyla ilgili görüş, düşünce ve tasavvurlarını metaforlar vasıtasıyla tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma SDÜ'de 10 farklı bölümde öğrenim görmekte olan 323 öğrencinin vermiş oldukları cevaplar dikkate alınarak yapılmıştır. Öğrencilerin "Öğretmen" kavramıyla ilgili benzetmelerine *Öğretmenlik.....e/a benzer. Çünkü.....* ifadesiyle açıklama yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar sonucu toplam 109 metafor üretilmiştir. Üretilen metaforlar daha önce yapılan benzer çalışmalardan da yararlanılarak 14 kategoride toplanmıştır.

Öğrencilerin ürettiği metaforları açıklamada kullanmış oldukları benzetmeler onların öğretmenlikle ilgili olumlu kanaat ve düşünceye sahip olduklarını göstermektedir. Öğrenciler, öğretmeni tanımlarken kullanmış oldukları metaforlarda daha çok bireyin yaşamına farklı şekilde katkı sunan anne-baba, bahçıvan, mum, su gibi tanımlamaları kullanmışlardır. İlgili metaforları açıklarken de onların insan hayatına katkısına ve hayatın devamı için gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Öğrencilerin, öğretmenle ilgili kullanmış olduğu metaforların olumlu yönde olması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Metafor, Öğretmen Algısı, Öğretmenlik Mesleği, Üniversite Öğrencileri.

Abstract

Teaching is one of the professions which started with the history of humanity and will maintain its importance through the existence of humanity. Teacher is a mother, parent, doctor, engineer, gardener, light, candle, master and water for a community. In short, teacher is everything. According to the study we conducted, university students have tried to describe the concept of "Teacher" through different metaphorical expressions.

Our study aims to identify opinions, thoughts and envisions of university students studying at different departments about the concept of "Teaching" through metaphors. The study is conducted considering the answers of 323 students from 10 different departments at SDU. The students are expected to explain their metaphors about the concept of "Teacher" with the expression of "Teaching is similar to Because". 109 metaphors in total are produced according to the students' answers. These 109 metaphors are grouped under 14 categories by making use of similar and previous studies.

The similes which students use to explain the metaphors they produce show that they have positive beliefs and thoughts related to teaching. Students have used definitions such as parents, gardeners, candles, and water that contribute to the individual's life in different ways while describing the teacher through metaphors. While explaining the related metaphors, students have emphasized the contribution of teachers to human life and their necessity for the continuity of life. It is important that students have used positive metaphors related to teachers.

Keywords: Teacher, Metaphor, Teacher Perception, Teaching Profession, University students.

GİRİŞ

Eğitim-öğretim insanlık tarihiyle başlayan ve halen devam eden bir süreçtir. Bu sürecin başlamasında, devam etmesinde ve gelişmesinde farklı vazgeçilmezler vardır. Öğrenci, veli, yazılı bilgi ve belgeler, öğretim teknolojisi, ev, materyaller, eğitim-öğretim kurumları, giderleri, eğitim-öğretimin temel unsurları bunlar arasında yer almaktadır. Bu vazgeçilmezlerden, olmazsa olmazlardan birisi de öğretmenler, yani öğretmenlik mesleğidir.

Öğretmenler geçmişte, mevcut durumda ve gelecekte rolünün gereğini yerine getirerek topluma yön veren ve verecek olan önemli bir mesleğin mensuplarıdır. Toplumun geleceğinin teminatı, sigortası en önemli yapı taşı, ustası, şekillendiricisi, gençler için rol model ve örnek alınacak bir aynasıdır. Dünya var oldukça insanların varlığını devam ettirmesinde, gelecek nesillerin yetişmesinde en büyük sorumluluk ve görev öğretmenlere düşmektedir. Çünkü onlar geleceğin emanet edileceği bireyleri yetiştirecek olan meslek erbabının mensuplarıdır. Öğretmenlerin, nesilleri geleceğe hazırlamada ve onların başarılarında nasıl payları varsa başarısızlık durumunda da sorumlulukları vardır.

* Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, saadettinozdemir07@gmail.com

İşte biz bu çalışmamızda insanlığın var olduğu günden bugüne statüsü ve saygınlığıyla hep var olan zaman zaman haksız eleştirilerin odağında olsa da aktüalitesini hiçbir zaman kaybetmeyen “Öğretmenlik” mesleğini üniversite öğrencilerinin metaforik algılarına göre yorumlamaya çalışacağız. Çalışmamızda zaman zaman öğretmenlik mesleğiyle ilgili yapılmış metaforik çalışmalara da atıflar yaparak süreç içerisinde metaforik algılarda değişiklikler, farklılıklar olup olmadığını da ortaya koymaya çalışacağız.

METAFOR

Bir konu, olay, durum veya herhangi bir hususun anlaşılması ve anlatılmasında kavramların neyi ifade ettiği, neyi karşıladığı veya karşılamadığının belirlenmesi anlamayı ve anlaşılmayı kolaylaştıracaktır. Onun için ele alacağımız “Öğretmen kavramı”nın metaforik açıdan ne anlama geldiği veya nasıl anlaşılması gerektiğinin bilinmesi açısından “metafor” kavramına açıklık getirmemiz gerekmektedir.

Metafor: Yunanca “meta” ve pherein” kelimelerinden türemiş olup iki kavram veya varlık arasındaki benzerliği mecaz yoluyla ilişki kurarak bir başka kişiye anlatmaktır. Anlatılması ve açıklanması karmaşık olan durumlarda metafor doğru ve sağlıklı iletişim için köprü görevi yapmaktadır. Çünkü metafor yardımıyla anlatılmak ve açıklanmak istenen husus benzetilenler yardımıyla kolayca anlaşılacaktır (Lakoff&Johnson, 2005, 276-278).

Diğer bir ifadeyle metafor soyut ve anlaşılmasında güçlükler olan kavramları somutlaştırarak veya daha güncel ve bilinen kavramlarla açıklamaktır. Soyut kavramlar konusunda insanların düşüncelerinde beliren tasavvurların ifade edilmesi ve yazılı hale gelmesi metaforlar yardımıyla daha anlatılır ve anlaşılır olacaktır (Bulut Kılıç&Osman, 2016, 190; Döş, 2010, 609).

Bir diğer husus metaforlarla ifade edilenler tümevarım yöntemiyle de uyumaktadır. Çünkü metafor bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, anlaşılıandan anlaşılmayana, kavranandan kavranamayana, her şeyin öğrenilmesi, anlaşılması ve ortak bir noktada buluşulmasıdır. Metafor aslında öğrenmeyi kolaylaştıran ve öğreticiye kolaylık sağlayan iletişim unsurlarını ihtiva eden basamaklarda adım adım ilerlemektir (Arslan&Bayrakçı, 2006, 103-104).

Muhataplarca bilinmeyen bir konunun veya bir bilginin anlatılmasında, açıklanmasında veya öğretilmesinde bilinenlerden hareket etmek öğreticiye kolaylık sağlar. Bireylere yakın çevresinden tanıdığı, bildiği, gördüğü, dokunduğu varlık ve objeler yardımıyla bilinmeyenlerin açıklanması veya öğretilmesi sağlıklı bir öğretim yaklaşımıdır. Çünkü metaforlarla anlatılmak istenen karmaşık durumların, yerel anlamda bilinen kavramlarla açıklanması, anlatılması veya ifadelendirilmesi yapılmaktadır. Metaforlarla anlaşılması güç kavramlar farklı eğitim ve kültür seviyesindeki muhataplarca anlaşılabilir muğlaklık da ortadan kaldırılmış olacaktır (Saban& Koçbeker&Saban, 2006, 463).

Metaforik ifade ve kavramlar, soyut kavramları, öğrenilmek istenen karmaşık konuları, ilk defa anlatılmak istenen hususları bilinen kavramlarla anlatma faaliyetidir. Soyut kavramlarla daha çok dinî ve matematiksel konu/konuların anlatımında karşılaşılmaktadır. Bu kavramların anlatılmasında kullanılan metaforik benzetmeler sayesinde öğrenme veya kavrama daha hızlı gerçekleşmektedir (Saban& Koçbeker&Saban, 2006:463; Özdemir, 2017, 53,55).

İşte biz bu çalışmamızda aslında herkes tarafından bilinen, her bireyin hayatında önemli bir yeri olan öğretmenlik kavramı ele alacağız. Bu konuyu ele alırken de üniversite öğrencilerin öğretmenlik hakkındaki düşüncelerini kullanmış oldukları metaforlar yardımıyla tespit etmeye çalışacağız. Üniversite öğrencilerinin öğretmen kavramıyla ilgili düşünce ve kanaatlerini metaforik olarak ifade etmeleri onların öğretmene bakış açısını göstermesi bakımından önemlidir. Böylelikle gençlerin bakış açılarını tespit edilecek, onlardaki öğretmenliğe yönelik olumlu yönler pekiştirilecektir. Olumsuz tarafları ve varsa bunların nedenleri ise tespit edilerek giderilmesi yönünde öneriler geliştirilecektir (Altun&Apaydın, 2013: 332; Tulunay, 2016).

ÖĞRETMEN KAVRAMI

Eğitim, ilk insanla başlayan ve halen devam etmekte olan bir olgudur. İlk çağlarda beslenme, barınma ve korunma amaçlı informal bir şekilde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri sonraki dönemlerde yavaş yavaş sistematize olmuştur. İnsanların öğrenme istekleri, birbirleriyle olan rekabetleri, daha fazlaya sahip olma duyguları, yenilikleri keşfetme çabaları, öğrenmeyi, eğitimi ve öğretmeni önemli hale getirmiştir. Öğretmen bu eğitim-öğretim faaliyetlerinin olmazsa olmazlarından ve ana iskeleti oluşturan temel unsurlar arasında yer alır.

Cumhuriyet öncesi Osmanlılarda eğitim-öğretim öğretmen merkezli idi. Öğretmenlerin başarısı, etkinliği, eğitim-öğretimdeki yeri genel olarak şahsî bilgi, beceri ve yeteneğiyle değerlendirilmekteydi. Ancak Cumhuriyetle birlikte öğretmenlik artık bir meslek olarak kabul edilmeye başlandı (Akyüz, 2013, 380-381; Binbaşoğlu, 1995, 11-22; Nazıroğlu, 2015, 7,8) ve 13 Mart 1925 tarih ve 439 sayılı kanunda yer alan

“Muallimlik, devletin umumi hizmetlerinde ta’lim ve terbiye vazifesini üzerine alan müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir.” (Aydın, 2005, 37) şeklindeki ifadeyle görev ve sorumluluklarının çerçevesi çizildi. Yine aynı şekilde 14.06.1973 tarihinde kabul edilen 1739 sayılı kanununun 43. maddesine göre “Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak tanımlanmakta ve öğretmenin bu görevini Türk Milli Eğitiminin amaçları ve temel ilkelerine göre ifa edeceği ve bunu da almış olduğu alan eğitimi ve pedagojik formasyon eğitimiyle gerçekleştireceği bilgisine yer verilmektedir (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>). Başka mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de asıl olan yasal tanım ve görevlerden ziyade insanların o mesleğe bakış açıları, tasavvurları, düşünceleri, o mesleğin toplumsal bellekteki statüsüdür. Bu statünün ve öğretmenlikle ilgili bakış açılarının nasıl olduğunun göstergesi metaforlarda ifadesini bulmaktadır. Çünkü metaforlardaki olumlu ve olumsuz değerlendirmeler, benzetilenler, bireylerin zihninde var olanı ortaya çıkarmada önemli ipuçları vermektedir.

Öğretmenlik kavramıyla ilgili yapılan çalışmalarda ifade edilen metaforlarla toplumun öğretmene bakış açısı ortaya konulmaktadır. Öğretmen metaforuyla ilgili bilgi kaynağımız öğrencilerdir. Öğrenciler, öğretmen metaforuyla ilgili düşüncelerini açıklarken kendi kanaatlerini ortaya koymanın yanında toplumun “Öğretmen”e bakışını, onlar üzerindeki etkilerini ve rolünü de ifade etmiş olacaktırlar. Çünkü genel olarak ele alınacak olursa araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinin toplumsal bakış açısını yansıttığı da bilinmelidir.

Öğretmen, bilgiyi rafine ettikten sonra o bilginin öğrenciye ulaşmasında aracılık eden kişidir. Öğrettiği bilgileri düzenleyerek anlatır. Öğrencinin öğrenip öğrenmediğini gözlemler ve onlara rehberlik ve danışmalık yapar (Pala, 2006, 8; Aydın, 2005, 26). Öğretmen bu görevini yaparken sadece bilgi aktaran konumunda değildir. Öğrenenin, öğrenme ve gelişim özellikleri bilen ve ona göre bilgiyi aktaran kişidir (Alaylıoğlu&Oğuzkan, 1976, 240; Ev, 2003, 28).

Öğretmenin rehberlik ve öğretme alanı sadece okul ve öğrencilerle sınırlı değildir. Yerine göre öğrencinin öğrenme engellerini aşmada veli ile işbirliği yapmakta yerine göre de aile meclislerinde, sosyal hayatın içerisinde rolünün gereklerini yerine getirmektedir. Yetişen neslin eğitim-öğretiminin tüm kademelerinde görev alacak öğretmenlerin, öğretmen marifetiyle yetiştirildiği düşüncesinden hareketle öğretmenin bir toplum için çok şey olduğu fark edilmelidir. Tüm topluma yönelik geniş bir alanda hizmet vermek ve başarıyı yakalamak iyi bir donanımı da gerektirmektedir (Erciyeş 2006:120,150,151; Aydın, 2005:31; Alkan, 257; Çınar, 2016, 494).

Öğretmen kavramı geçmiş zamandan farklı olarak artık sadece bilgi öğreten konumunda ele alınmamaktadır. Yeni anlayışa göre öğretmen öğrencinin yaşadığı çevreyi, ailesini, öğrenme için öğrencinin ekonomik ve sosyal çevresini bilen ve ona göre davranır. Öğretmen öğrenciyi tanıyacak, onun eğitim ve öğretimi için gerekli ortamı hazırlayacaktır. Bunun yanında daha nitelikli eğitim-öğretim elbette ki öğrencinin gelişim ve öğrenme özellikleri ve öğrenmeyi etkileyen diğer faktörleri dikkate alınarak yapılacak olan eğitimidir (Kıncal, 2009, 35-36).

Öğretmenlerin toplumda bir birey olarak sahip olması gereken niteliklerin dışında özel alan yeterliklerine de sahip olmaları gerekir. Öğretmen bu yeterliklere ne kadar çok sahipse eğitim-öğretimdeki başarısı da o oranda etkili ve güçlüdür. Bu alanlarının an başında, alan ve öğrenme-öğretme sürecini yönetme yeterliliği gelir. Öğrenme-öğretme sürecini yönetme yeterlikleri, plan ve ders hazırlığı, öğretim yöntemlerinden yararlanma, iletişim kurma, sınıf yönetimi, öğrencilerle ilişkiler ve öğrencilerin öğrenmelerini değerlendirmeden oluşmaktadır. Öğrenciyi tanıma ve rehberliğe yönelik kişisel ve meslekî açıdan diğer bireylerle iyi ilişkiler de yine yeterlikler arasında yer almaktadır (MEB Öğretmen Yeterlilikleri, 2002; Kıncal, 2009, 35-36).

Öğretmenler görevlerini hem göz önünde hem de gözlerden ırak yapmaktadırlar. Sınıfta öğrencilerle birlikte baş başa iken sınıfın dışındaki insanların gözetiminden uzaktırlar. Öğretmenin yaptığı iş ancak sorumlular tarafından denetlenebilir. Bu nedenle öğretmen görevini yaparken vicdanıyla baş başadır. Onun için öğretmenin sorumluluğu büyük ve önemlidir. Yaptığı işteki sonuçları açısından rolü her zaman etkilidir (Şişman, 2012, 217). Görevini layıkıyla yaptığı takdirde ahlaklı, bilgili, dürüst nesiller yetişirken, aksi durumda bilgisiz, yeteneksiz ve değerlerden yoksun bir nesil yetişecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Daha önce de belirttiğimiz gibi öğretmenlik, tarihin her döneminde önemini hiç kaybetmeyen, toplumların gelişmesi, ilerlemesi ve daha müreffeh olmasında başrol oynayan bir meslektir. Böylesine önemli bir mesleğin değişik açılardan ele alınması ve değerlendirilmesi gerektiği kanaatini taşımaktayız. Bu sebeple eğitim-öğretim kademelerinin farklı basamaklarını geçerek birçoğu için örgün eğitimin son bölümü

olan üniversite öğrencilerinin öğretmenlik mesleği ile ilgili görüşlerinin önemli olduğunu düşünüyoruz. Çünkü onlar geçen süreç içerisinde birçok öğretmenden ders almışlar ve pek çok öğretmeni tanıma fırsatı bulmuşlardır. Yetişmelerinde olumlu veya olumsuz katkıları olan öğretmenlerin elbette onlarda bıraktığı önemli izler vardır. İşte bu araştırmayla Süleyman Demirel Üniversitesinin farklı bölümlerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin “Öğretmenlik” kavramına ilişkin metaforik algılarının tespit edilerek yorumlanması ve bu kavrama toplum nazarında yüklenen anlamın daha olumlu yönde gelişmesine katkı yapılması amaçlanmaktadır.

Araştırmamızın amacına, aşağıdaki sorulara verilen cevaplarla ulaşılmaya çalışılacaktır:

- Üniversite öğrencilerinde öğretmenlik kavramına ilişkin oluşan metaforlar nelerdir?
- Bu metaforlar öğrencilerin cinsiyet ve bölümlerine göre nasıl farklılık oluşturmaktadır?

YÖNTEM

Araştırmamızın örneklem grubu, grubun demografik özellikleri, verilerin toplanması ve analizi, bu başlık altında yer almaktadır.

Araştırmanın modeli nitel desenli araştırmadır.

Örneklem Grubu

Araştırmanın örneklem grubunu 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesinin farklı bölümlerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma 335 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Ancak 12 cevap kağıdı eksik ve yanlış olması nedeniyle değerlendirmeye alınmadığı için 323 anket formu üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Araştırmamıza katılan öğrencilerle ilgili bilgiler aşağıda yer almıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Değişkenler	Katılımcılar	N	%
Cinsiyet	Kız	206	63,8
	Erkek	117	36,2
Toplam		323	100,0

Tablo 1’de yer alan sonuçlara göre araştırmaya katılan öğrencilerin %63,8 i kız, %36,2 si ise erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülterlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Fakülterler	N	%
Fakülterler	Eğitim Fakültesi	81	25,1
	Fen Edebiyat Fakültesi	20	6,2
	Hukuk Fakültesi	3	,9
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	36	11,1
	İlahiyat Fakültesi	137	42,4
	Mühendislik Fakültesi	12	3,7
	Orman Fakültesi	11	3,4
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	5	1,5
	Teknoloji Fakültesi	13	4,0
	Ziraat Fakültesi	5	1,5
Toplam		323	100,0

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %25,1’i Eğitim Fakültesi, %6,2’si Fen-Edebiyat Fakültesi, %9’u Hukuk Fakültesi, %11,1’i İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, %42,4’ü İlahiyat Fakültesi, %3,7’si Mühendislik Fakültesi, %3,4’ü Orman Fakültesi %1,5’i Sağlık Bilimleri Fakültesi, %4,0’ü Teknoloji Fakültesi, %1,5’i ise Ziraat Fakültesinde öğrenim görmektedir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler, üniversite öğrencilerinin “Öğretmen” kavramına ilişkin metaforik algılarını belirlemek amacıyla “Öğretmenlik gibidir, çünkü” şeklinde yarı yapılandırılmış bir metafor formu aracılığıyla toplanmıştır. Öğrencilerden “Öğretmen” kavramına ilişkin algıları ve bu algıların nedenlerini yazmaları istenmiştir. Elde edilen verilerden öğretmen kavramıyla ifade edilen metaforların ne anlama geldiğini tespit amacıyla “Gibi” açıklamasıyla ne kastedildiğinin açıklanması istenmiştir. Çünkü “Gibi” benzetmesiyle birey, zihninde oluşan kavramı mantıksal bir çerçeve içerisinde, bir nedene bağlı olarak açıklayarak daha sağlıklı bir kavram üretmiş olacaktır (Saban& Koçbeker&Saban, 2006:463). Bir şeye benzetme gerekçesini açıklanmış olması kişinin rastgele bir benzetme yapmadığını, önemli bir gerekçesinin olduğunu ortaya koymaktadır. İşte bu araştırma üniversite öğrencilerinin

öğretmenlik kavramına ilişkin metaforik algılarının ne olduğu sorusuna cevap verirken kullandıkları benzetme ifadesi ve gerekçe, doğru yargılara ulaşmamızda bize yol gösterici bir rehber olacaktır. Dolayısıyla araştırmamızın temel veri kaynağını, öğrencilerin öğretmenlik kavramına ilişkin vermiş oldukları bilgiler oluşturmaktadır.

VERİLERİN ANALİZİ

Kodlama ve Değerlendirme Aşaması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar tek tek incelenmiş ve frekans değerleri verilmiştir.(Tablo 3) Yapılan incelemenin ardından metaforlar alfabetik sıraya göre dizilenmiştir. Öğrencilerin ifade ettikleri metaforlardan bazıları farklı benzetmelerde ifade edildiği için değişik kategorilerde yer almıştır. Örneğin “anne” hem “bilgi öğretene öğretmen” hem de “kutsal öğretmen” kategorisinde yer almıştır.

Örnek Metaforları Derleme Aşaması

Metaforlar ve kategoriler oluşturulurken daha önce yapılan benzer çalışmalardan da yararlanılmıştır (Saban& Koçbeker&Saban, 2006, 463; Budak&Kula, 2017; Koç, 2014; Yılmaz&Göçen&Yılmaz, 2013; Tulunay, 2016, 86; Erdem, 2015, 381; Kart, 2016, 53-61; Özdemir&Erol, 2015, 233; Türkkkan&Uyar&Yolcu, 2017, 46; Erol&Özdemir&Tuncay& Boydak& Polat, 2017, 353; Cerit, 2008:7, 01-705; Çelikten, 2006, 276-280; Aydın&Pehlivan, 2010, 827-829; Pektaş&Kıldan, 2009, 276-285; Egüz&Öntaş, 2018; Çelik&Çelik, 2017, 82) Öğretmen kavramı için 14 kategori belirlenmiştir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar çerçevesinde 109 metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin ürettiği metaforlar ve benzetmelerle ilgili düşüncelerinin araştırmaya sağlıklı yansıtılabilmesi için örnek metaforlardaki bazı açıklamalar seçilerek sayısal verilerin sağlıklı yorumlanmasında kullanılmıştır.

Araştırma Geçerlik ve Güvenilirliği Sağlama Aşaması

Bilimsel araştırmalarda elde edilen verilerin ve veri kaynaklarının geçerlik ve güvenilirliği araştırmanın niteliği ve objektifliği açısından son derece önemlidir. Özellikle nitel araştırmalarda verilerin toplanmasının nasıl gerçekleştiği, deneklere nasıl ulaşıldığı, deneklerin cevap vermesinde onları subjektif olarak etkileyici bir durumun oluşup oluşmadığı gibi aşamaların bilimsel kriterlere uygun olarak gelişmesi ve sürdürülmesi gerekmektedir. Yine elde edilen verilerin tasnif edilmesi ve analiz sonuçları, yorumlayıcının doğru yargılara varmasında önemlidir. Çalışmada doğru sonuçlara ulaşmak ve geçerli ve güvenilir sonuçlar ortaya koyabilmek için daha önce yapılmış benzer çalışmalardan yararlanılmıştır. Ayrıca metaforlar, kategorileri ve izlenen yol hakkında uzman görüşüne başvurularak araştırmaya nihai şekli verilmiştir.

Verilerin Bilgisayar Ortamına Aktarılma Aşaması

Araştırmamızın bu aşamasında öğretmenlik kavramına ilişkin olarak belirlenen 109 metafor ve 14 kategori, bilgisayar ortamında SPSS programına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan bu verilerin cinsiyet ve fakülte değişkenleriyle ilgili frekans sonuçları alınmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Öğrenciler tarafından “Öğretmenlik” kavramıyla ilgili üretilen metaforlar, frekans değerleri ve elde edilen verilere dayanılarak yapılan yorumlar bu başlık altında yer alacaktır.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Öğretmenlik Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforlar ve Frekansları

Aile	f=5	Direksiyon	f=1	Mimar	f=1
Ağaç	f=22	Doğa	f=2	Mum	f=18
Ağaç Yetiştirme	f=1	Doktorluk	f=4	Mutluluk	f=1
Akıl Hocası	f=1	El feneri	f=1	Mühendis	f=1
Anne	f=23	Enstrüman	f=2	Nesil	f=1
Anne-Baba	f=26	Eşsiz	f=1	Okyanus	f=1
Akarsu	f=1	Fabrika	f=3	Oymacılık	f=1
Arı	f=1	Fidan yetiştirme	f=2	Öğrenci	f=1
Arkadaş	f=2	Google	f=1	Padişah	f=1
Aşçı	f=3	Gökyüzü	f=1	Peygamberlik	f=3
Aşk	f=1	Gül	f=3	Pınar	f=1
Ay	f=3	Güneş	f=9	Piyanist	f=3
Aydınlık	f=1	Harita	f=2	Rehber	f=4
Ayna	f=2	Hayat	f=1	Resim Fırçası	f=1

Baba	f=5	Heykeltraş	f=3	Sabır	f=1
Bahçıvan	f=6	Hoşgörü	f=1	Sabır Taşı	f=2
Bebek	f=1	Huzurevi	f=1	Samanyolu	f=1
Benzersiz	f=1	Işık	f=10	Sonsuzluk	f=1
Bilgisayar	f=2	İdeal	f=2	Su	f=8
Bukalemun	f=1	İlk adım	f=1	Şarap	f=1
Buzdolabı	f=1	İnternet	f=2	Teknoloji	f=3
Cam ustalığı	f=1	Kahraman	f=1	Tencere	f=1
Cnc Makinesi	f=1	Kaktüs	f=1	Tırtıl kafası	f=1
Cumhurbaşkanı	f=2	Kalem	f=4	Tohum	f=3
Çam ağacı	f=1	Kandil	f=3	Toprak	f=4
Çanta	f=1	Karınca	f=1	Tren	f=1
Çeşme	f=1	Kitap	f=15	Usta	f=3
Çiçek	f=5	Koyun	f=1	Vapur	f=1
Çınar	f=1	Kuş	f=2	Vezir	f=1
Çiftçi	f=8	Kudüs	f=1	Yaşam Koçu	f=1
Çimento	f=1	Kütüphane	f=1	Yağmur suyu	f=1
Çoban	f=1	Lamba	f=5	Yelken	f=1
Çöl	f=1	Liderlik	f=1	Yıldız	f=4
Deniz	f=1	Lokomotif	f=1	Yolculuk	f=1
Derviş	f=1	Marangoz	f=4	Yol Bulma	f=1
Dilenci	f=1	Mevsim	f=1	Yol Gösteren	f=2
				Zanaatkar	1

Tablo 3 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin öğretmenlik kavramına ilişkin 109 metafor ürettikleri ve bu metaforların çok fazla çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Metaforlar en çok kullanılan en az kullanılan doğru sıralandığı takdirde en çok anne-baba (f=26), anne (f=23), ağaç (f=22), mum (f=18), kitap (f=15), ışık (f=10) metaforlarının kullanıldığını, güneş (f=9), çiftçi (f=8), su (f=8), bahçıvan (f=6), baba(f=5), aile (f=5), çiçek(f=5), lamba (f=5) gibi metaforların ise orta düzeyde kullanıldığını gördük. En az kullanılan metaforlar ise doktorluk (f=4), kalem (f=4), marangoz (f=4), rehber(f=4), toprak (f=4), yıldız(f=4), aşçı (f=3), fabrika(f=3), heykeltraş (f=3), kandil (f=3), peygamberlik (f=3), teknoloji (f=3), tohum (f=3), usta (f=3), arkadaş (f=2), ayna (f=2), bilgisayar (f=2), cumhurbaşkanı (f=2), doğa (f=2), enstrüman (f=2), fidan yetiştirme (f=2), harita (f=2), ideal (f=2), internet (f=2), kuş (f=2), sabır taşı (f=2), yol gösteren (f=2) şeklinde oluşmaktadır. Araştırmamızda bir kez üretilen metaforlar ise ağaç yetiştirme (f=1), akarsu (f=1), arı (f=1), aşk (f=1), aydınlık (f=1), bebek (f=1),bukalemun (f=1), buzdolabı(f=1), cam ustalığı (f=1), cnc makinası (f=1), çam ağacı (f=1), çanta (f=1), çeşme (f=1), çınar (f=1), çimento (f=1),çoban (f=1), çöl (f=1), deniz (f=1), derviş (f=1), dilenci (f=1), direksiyon (f=1), el feneri (f=1), eşsiz (f=1), google (f=1), gökyüzü (f=1), hayat (f=1), hoşgörü (f=1), huzurevi (f=1), ilk adım (f=1), kahraman (f=1), karınca (f=1), koyun (f=1), kudüs (f=1), kütüphane (f=1), liderlik (f=1), lokomotif (f=1), mevsim (f=1), mimar (f=1), mutluluk (f=1), mühendis (f=1), nesil (f=1), okyanus (f=1), oymacılık (f=1), öğrenci (f=1), padişah (f=1), pınar (f=1), resim fırçası (f=1), sabır (f=1), samanyolu (f=1), sonsuzluk (f=1), şarap (f=1), tencere (f=1), tırtıl kafası (f=1), tren (f=1), vapur (f=1), vezir (f=1), yaşam koçu (f=1), yağmur suyu (f=1), yelken (f=1), yolculuk (f=1), yol bulma (f=1), zanaatkar (f=1)'lıktır.

METAFORLAR VE KATEGORİLERİNE GÖRE BAZI ÖRNEKLER

Araştırmamızda elde edilen bulgulardan hareketle önce öğretmen kavramıyla ilgili kategoriler oluşturulmuş daha sonra ortaya çıkan kategorilerin dağılımları ele alınarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca tablolar yorumlanırken öğrencilerin metaforlarla ilgili açıklamalarından örnekler verilerek konu bilimsel bir yaklaşımla ele alınmaya çalışılmıştır.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Kategorilerin Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrenciler				
Kategoriler	N	Kız	Erkek	Toplam

Ayrıştırıcı öğretmen	6	%1,9	%1,7	%1,9
Bilgi kaynağı öğretmen	54	%16,0	%17,9	%16,7
Bilgi öğreten öğretmen	37	%12,6	%9,4	%11,5
Fedakâr öğretmen	54	%18,4	%13,7	%16,7
Hassas öğretmen	4	%0,5	%2,6	%1,2
Hayat kaynağı öğretmen	12	%3,4	%4,3	%3,7
Hayata hazırlayan öğretmen	40	%14,1	%9,4	%12,4
Kutsal öğretmen	19	%4,9	%7,7	%5,9
Lider olarak öğretmen	3	%0,5	%1,7	%0,9
Motivasyon kaynağı öğretmen	8	%2,9	%1,7	%2,5
Rol model olarak öğretmen	25	%8,3	%6,8	%7,7
Statüsü olmayan öğretmen	7	%1,5	%3,4	%2,2
Şekillendirici olarak öğretmen	25	%6,3	%10,3	%7,7
Yol gösterici olarak öğretmen	29	%8,7	%9,4	%9,0
Toplam	323	%100,0	%100,0	%100,0

Tablo 4'te öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre metaforik algılarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Kız ve erkek öğrencileri vermiş oldukları cevaplar açısından karşılaştırdığımızda bazı kategorilerde oranların birbirine yakın olduğu görülmüştür. Birbirine yakın olan kategoriler olarak şekillenen kategorilerden ayrıştırıcı öğretmen (kızlar %1.9, erkekler %1.7), bilgi kaynağı öğretmen (kızlar %16.0, erkekler %17.9), hayat kaynağı öğretmen (kızlar %3.4, erkekler %4.3), lider olarak öğretmen (kızlar %0.5, erkekler %1.7), motivasyon kaynağı öğretmen (kızlar %2.9, erkekler %1.7), rol model olarak öğretmen (kızlar %8.3, erkekler %17.9), statüsü olmayan öğretmen (kızlar %1.5, erkekler %3.4), yol gösterici öğretmen (kızlar %8.7, erkekler %9.4), bilgi öğreten öğretmen (kızlar %12.6, erkekler %9.4), fedakar öğretmen (kızlar %18.4, erkekler %13.7), hayata hazırlayan öğretmen (kızlar %14.1, erkekler %9.4), şeklinde olduğu görülmektedir. Hassas öğretmen (kızlar %0.5, erkekler %2.6), kutsal öğretmen (kızlar %4.9, erkekler %7.7) ve şekillendirici öğretmen (kızlar %6.3, erkekler %10.3) kategorilerinde ise erkeklerin oranlarının daha yüksek olduğu müşahade edilmiştir.

Tablo 5. Fakülteleere Göre Kategorilerin Dağılımı

Kategoriler	N	Fakülteler									
		Eğitim F.	Fen Ed. F.	Hukuk F.	İİBF	İlahiyat F.	Müh. F.	Orman F.	Sağlık Bil. F.	Teknoloji F.	Ziraat F.
Ayrıştırıcı		%16,7	%0,0	%0,0	%16,7	%50,0	%16,7	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
Bilgi Kaynağı	54	%20,4	%1,9	%0,0	%11,1	%46,3	%7,4	%1,9	%1,9	%7,4	%1,9
Bilgi Öğreten	37	%16,2	%8,1	%0,0	%21,6	%45,9	%2,7	%0,0	%0,0	%0,0	%5,4
Fedakar	54	%37,0	%9,3	%0,0	%5,6	%33,3	%3,7	%5,6	%1,9	%3,7	%0,0
Hassas	4	%0,0	%25,0	%0,0	25,0	%25,0	%0,0	%0,0	%0,0	%25,0	%0,0
Hayat Kaynağı	12	%16,7	%0,0	%0,0	%8,3	%66,7	%0,0	%0,0	%8,3	%0,0	%0,0
Hayata Hazırlayan	40	%27,5	%7,5	%5,0	%12,5	%37,5	%5,0	%2,5	%0,0	%2,5	%0,0
Kutsal	19	%47,4	%5,3	%0,0	%10,5	%36,8	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
Lider	3	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
Motivasyon Kayn	8	%25,0	%0,0	%0,0	%0,0	%62,5	%0,0	%12,5	%0,0	%0,0	%0,0
Rol Model	25	%24,0	%4,0	%0,0	%0,0	%60,0	%4,0	%4,0	%0,0	%4,0	%0,0
Statüsü Olm	7	%14,3	%28,6	%0,0	%0,0	%14,3	%14,3	%0,0	%14,3	%0,0	%14,3
Şekillendirici	25	%32,0	%8,0	%4,0	%8,0	%40,0	%0,0	%0,0	%0,	%8,0	%0,0
Yol Gösterici	29	%13,8	%3,4	%0,0	%24,1	%31,0	%0,0	%13,8	%3,4	%6,9	%3,4
Toplam	323	%25,1	%6,2	%0,9	%11,1	%42,4	%3,7	%3,4	%1,5	%4,0	%1,5

Tablo 5'te fakülteleere göre kategorilerin dağılımı verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin öğretmenlik kavramını en çok bilgi kaynağı öğretmen (N=54) ve fedakâr öğretmen (N=54) olarak algıladıkları görülmektedir. Bu iki kategoriye fakülte açısından baktığımızda ise en yüksek oranların bilgi kaynağı öğretmen için İlahiyat Fakültesi (%46,3) ve Eğitim Fakültesi (%20,4), fedakâr öğretmen kategorisi

için de yine İlahiyat Fakültesi (%33,3) ve Eğitim Fakültesi (%37,0) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Öğretmenlik kavramı metaforunun hayata hazırlayan olarak algılandığı kategoriye incelediğimizde ise katılım yine İlahiyat Fakültesi (%37,5) ve Eğitim Fakültesi (%27,5) şeklindedir. Diğer oranlar ise katılımcı öğrenci sayısına göre şu şekilde oluşmuştur: Bilgi öğreten öğretmen İlahiyat Fakültesi (%45.9), İİBF (%21.6), yol gösterici öğretmen İlahiyat Fakültesi (%31.0), İİBF (%24.0), rol model öğretmen İlahiyat Fakültesi (%60.0), Eğitim Fakültesi (%24.0), şekillendirici öğretmen İlahiyat Fakültesi (%40.0), Eğitim Fakültesi (%32.0), kutsal meslek olarak öğretmen Eğitim Fakültesi (%47.4), İlahiyat Fakültesi (%36.8), hayat kaynağı öğretmen İlahiyat Fakültesi (%66.7), Eğitim Fakültesi (%16.7), motivasyon kaynağı öğretmen İlahiyat Fakültesi (%62.5), Eğitim Fakültesi (%25.0), statüsü olmayan öğretmen Fen Edebiyat Fakültesi (%28.6), İlahiyat Fakültesi, Mühendislik ve Sağlık Bilimleri Fakültesi (%14.3), ayrıştırıcı öğretmen İlahiyat Fakültesi (%50.0), Eğitim Fakültesi, İİBF, Mühendislik Fakülteleri (%16.7) hassas öğretmen Fen Edebiyat, İİBF, İlahiyat ve Teknoloji Fakülteleri (%25.0) oranında aynı düzeyde, lider öğretmen kategorisinde ise İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin (%100) oranında olduğu görülmektedir.

Öğretmen metaforuyla ilgili yapmış olduğumuz araştırmayla ilgili verilen toplu tablodan sonra kategorileri ayrı ayrı değerlendirmeye çalışacağız.

Tablo 6. Ayrıştırıcı Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
anne-baba	1	kahraman	1
aile	2	koyun	2
çiftçi	2	mum	1
		Toplam	6

Tablo 6, ayrıştırıcı öğretmen kategorisini ele almaktadır. Tabloya baktığımızda bu kategoriye ait 6 metaforun oluştuğunu görmekteyiz. Söz konusu metaforlar *anne-baba*, *aile*, *çiftçi*, *kahraman*, *koyun* ve *mum* olarak ifade edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin ortaya koyduğu metaforlar (Tablo 6) incelendiğinde 9 farklı öğrencinin belirttiği görüşler 6 metaforda toplanmıştır. Ayrıştırıcı öğretmen kategorisini oluşturmamızda öğrencilerin benzetmede ifade ettikleri açıklamalar etkili olmuştur. Çünkü açıklamalarda özellikle öğretmenin iyi ile kötüyü, yanlış ile doğruyu ayırt etme özelliği vurgulanmıştır. Öğretmen her şeyi öğreten ya da nereden öğrenirse öğrensin öğrencinin her öğrendiğini tasdik eden değildir. Öğrenilen her bilgi, doğru ve güzel olmayabilir, insanı her zaman iyiliğe götürmeyebilir. Bireyin bilgi kaynakları genel olarak aile, çevre ve okuldur. İnsanlar bilgilerinin pek çoğunu bu kaynaklardan edinirler. Bilgi öğrenme ve davranış kazanma, zaman zaman olumsuz davranışlar için de geçerlidir. Öyleyse öğrencinin farklı bilgi kaynaklarından rastgele, bilinçli veya bilinçsizce öğrendiği tüm bilgiler süzgeçten geçirilmeli, doğruluğu onaylanmalı veya yanlışlığı ortaya konulmalıdır. İşte bu noktada üniversite öğrencileri öğretmenin bu yönüne vurgu yapmak, ayrıştırıcı rolünü öne çıkarmak için bu benzetmeleri yapmışlardır. Şimdi bu benzetmelerle ilgili öğrenci görüşlerinden seçtiğimiz bazı örnekleri verelim:

Öğretmen, koyuna benzer çünkü dışarıdan aldığı ne tür bilgi olursa olsun, ne amaçla olursa olsun, zararlı bilginin içindeki yararlı bilgiyi alıp öğrencisine verir. Koyun da o kadar zararlı, zehirli zararlı bitkinin içinden en yararlı olanı en tatlı olanı alıp saf bembeyaz bir süt olarak verir. Öğretmen de o kadar bilgi içinde en yararlısını en tatlısını alır, öğrencisine verir. Kuşta benzer özelliktedir. Kuşta böcek, tohum, çiçek ne bulursa yavrusuna kuskuk olarak verir. (Ö 34)

Öğretmen aileye benzer çünkü dünyadaki her canlının bir ailesi vardır. Aile insanın can damarıdır. İnsan ailesi olmadan yalnız kalır. Bu hayatta bizim ilk öğretmenlerimiz ailemizdir. Daha sonra büyüdükçe başka ortamlara gireriz. Mesela okula başlarız. Ailemizin bize öğrettiklerinin dışında bize yeni ufuklar açmak üzere öğretmenlerimiz girer hayatımıza. Günün çoğunu okulda öğretmenlerimizle ve arkadaşlarımızla geçiririz. Onlar bizim yeni ailemiz olur. Bize doğruyu yanlış ayırt etmeyi öğretir. İnsanı tanımayı, dostluklar kurmayı, matematiği, feni ve hayatı öğretirler. Bu yüzden öğretmenler benim için aileye benzer. Bizim düşünce yapımızı, geleceğimizi nasıl kendi ailemiz düşünüyorsa öğretmenlerimiz de bizim geleceğimizi ailemiz gibi önemli rol oynar. (Ö 184)

Öğretmen fidan yetiştirmeye benzer çünkü her öğrenci bir tohumdur. Eğer öğretmen bu bilinçle bir çiftçi gibi her tohumla ilgilenirse o tohumlar ağaç olur. Çevresine faydalı olur. İlgilenmezse bir gübre gibi toprağa karışır. (Ö. 244)

Tablo 7. Bilgi Kaynağı Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
ağaç	3	güneş	8
arkadaş	1	ışık	2

akarsu	1	internet	2
anne	1	kandil	1
bilgisayar	1	kitap	11
buzdolabı	1	kütüphane	1
çanta	1	lamba	2
çiçek	1	mum	6
çeşme	1	okyanus	1
çiftçi	1	su	1
google	1	tohum	2
gölge	1	usta	1
gökyüzü	1	yıldız	1
		Toplam	54

Tablo 7 bilgi kaynağı öğretmen kategorisi hakkındadır. Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin en çok *kitap* (11 kişi), *güneş* (8 kişi) ve *mum* (6 kişi) metaforlarını kullandıklarını görmekteyiz. Öğrencilerinin oluşturmuş oldukları metaforlarda öğretmenliğin bilgi kaynağı olması yönüne vurgu yapılmıştır. Bu metaforların kaynağın daima üretmesi, ihtiyacı olana aktarması, beslemesi, büyütmesi ve tükenmemesi durumları düşünülerek üretildiği anlaşılmaktadır. Bir diğer husus ise benzetmelerde doğal kaynakların kullanılmış olmasıdır. Böylece öğretmenin bitip tükenmeyen ve her yeni öğrencisinde yine aynı istek ve arzuya devam eden öğretim yönü ön plana çıkarılmıştır. Şimdi bu metaforlardan bazı örnekler verelim:

Öğretmen kitaba benzer çünkü öğretmen sürekli öğrencilere kendisinden bilgi aktarır. Öğrenciler de o bilgiye göre hareket eder ve öğretmenin bilgisinden hiçbir şey eksilme olmaz. Kitap da insana bilgi aktarır. İnsanlar o bilgiye göre hareket eder. Kitaptaki bilgiden de eksilme olmaz. Her zaman insanlara bilgi aktarmaya devam ederler. (Ö 6)

Öğretmen çiçeğe benzer çünkü bir öğretmen çiçek gibidir. Bir çiçeğin açmaya yüz tutmuş olan tomurcukları vardır. İşte bu çiçeğe öğretmen dersek bu tomurcuklar da öğretmenin öğrencileridir. Bir çiçek nasıl ki, kökleriyle toprağa tutunur. Bir öğretmen de öğrencilerine olan sevgisi ve onlara beslediği aşkla ayakta kalır. Bir öğretmen aynı zamanda öğrencilerinin derse olan ilgisine nasıl muhtaçsa işte bir çiçek de hayatta kalabilmek için suya ve güneşe ihtiyaç duyar. Ne zamanki bir çiçeğin suyunu ve gün ışığını keserseniz o zaman çiçek ölür. İşte bir öğretmen de öğrencilerinden gereken ilgiyi göremez ve mesleğine olan aşkı kaybederse bir değeri kalmaz. (Ö 148)

Öğretmen gökyüzüne benzer, çünkü engin ve uçsuz bucaksız güneşi de yağmuru da karı da içinde barındırır. Genel anlamda her türlü düşünce ve bilgiyi içinde barındıran ve yeryüzünün ihtiyacı olanı verendir. (Ö 295)

Öğretmen akarsuya benzer çünkü akarsular denizleri besler; onlar ise okyanusları ve ortaya derya gibi bir su kütlesi ortaya çıkar. Öğretmenlik de buna benzer her öğretmen denize dökülür. Akarsu ve dereleri de sayarsak öğrenciyi besler, büyütür her birinden ayrı bir değer alır. Bilgi deryasına dönüşür ve içlerinden büyük şahsiyetler, siyaset, edebiyat ve bilim adamları yetişir. Bu şekilde bir ilişkiye benzetebiliriz. (Ö 191)

Tablo 8. Bilgi Öğreten Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
anne	1	güneş	1
anne-baba	1	ışık	4
ağaç	7	kalem	1
bebek	1	kitap	2
bilgisayar	1	kuş	1
çiçek	2	lamba	1
çiftçi	3	mutluluk	1
doğa	1	sabır	1
doktor	1	samanyolu	1
enstrüman	1	vapur	1
fabrika çarkçısı	1	yağmur suyu	1
gül	1	yol gösteren	1
			3
		Toplam	7

Bilgi öğreten öğretmen kategorisiyle ilgili metaforlar Tablo 8'de sıralanmıştır. Tablodan da anlaşıldığı üzere öğrencilerden 7'si *ağaç* metaforunu kullanmıştır ve bu metafor en çok kullanılan metafordur. Diğer öğrencilerin 4'ü *ışık*, 3'ü *çiftçi*, 2'si *çiçek* ve *kitap* metaforlarını kullanmışlardır. Bir kez kullanılan metaforlar ise *anne*, *anne-baba*, *bebek*, *bilgisayar*, *doğa*, *doktor*, *enstrüman*, *fabrika çarkçısı*, *gül*, *güneş*, *kalem*, *kuş*, *lamba*, *mutluluk*, *sabır*, *samanyolu*, *vapur*, *yağmur su*, *yol gösteren* şeklinde sıralanmaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi bu kategoride en çok benzetilen metafor ağaçtır. Ağaç her yıl yeni meyve verir. Dolayısıyla öğretmen de ağaç gibi her yıl yeni öğrencilerine yeni konular, yeni bilgi ve beceriler, yeni bakış açıları ve ufuk kazandırır. Bu konu hakkında öğrencilerden bazılarının görüşlerine yer verelim: *Öğretmen ağaca benzer, çünkü öğretmen de tıpkı bir ağaç gibi öğrenci yetiştirdikçe meyve verir. Ağaçların sulandığı gibi onlar da kitapla sulanıp öğrencilere bilgi aktarımında bulunur. Bilgi aktardıkça öğrenciler de yeşerir* (Ö 172)

Bilgi öğreten öğretmen, kitaba benzetilmektedir. *Öğretmen kitaba benzer çünkü sevdiğin beğendiğin sürükleyici bir kitabı okudukça okuyasın gelir. O kitap bize yeni bilgiler katar. Öğretmen de aynı şekilde dersini güzelce anlatırsa öğrenciler de o öğretmeni daha dikkatli istekli bir şekilde dinlerler. Öğrenciler de bilmediklerini öğretmenden öğrenirler. Sonuç olarak kitaplar nasıl ki bize yeni bilgiler öğretirse bize yol gösterirse öğretmen de aynı şekilde bize yeni bilgiler öğretir bize yol gösterir.* (Ö 7)

Öğretmenin bilgi öğretmesi enstrümana benzetilmektedir. *Öğretmen enstrümana benzer çünkü öğretmen öğrencilere bilgi öğretir ve her öğrenci farklı anladığı için hepsinden farklı ses çıkar. Bazı öğrenciler konuyu çok iyi anlayınca sesi iyi çıkar anlamayanlar ise sesi tiz çıkar. Ama hepsi bir şey biliyordur aynı olmasalar da.*(Ö 113)

Öğretmenin öğrencilerinin bireysel özelliklerini dikkate alarak, aynı bilgiyi farklı yöntem ve tekniklerle öğrencilerine vermesi bir öğrenci tarafından her limana uğrayan vapura benzetilmektedir. *Öğretmen vapura benzer çünkü her gittiği limana bir şeyler bırakır. Öğretmenler de her öğrenciye ayrı bilgiler katar.*(Ö 183)

Öğretmenin her öğrenciye farklı yarar sağlaması her canlının yağmur suyundan farklı istifadesine benzetilmektedir. *Yağmur suyuna benzer çünkü yağmur yağdığı yere bir fayda verir. Bir ağaca çiçeğe toprağa canlılık kazandırır. Onun daha güzel iyi olmasını sağlar. Öğretmenlik de böyledir. Ders verdiği eğittiği konuştuğu her bir insana fayda verir. Onun ilmi alanda gelişmesine katkı sağlar.*(Ö 186)

Çiçek her insanın ilgi duyduğu bir süs bitkisidir. Öğretmen çiçeğe benzetilerek hem bilgi öğretmesine hem de çiçek gibi güzel görünüşlü ve kokulu olmasına vurgu yapılmıştır. *Öğretmen çiçeğe benzer çünkü her bir çiçek her şeyiyle çok güzeldir ve çeşit çeşit rengârenktir. Ve her birinin özel bir bakıma ilgiye ihtiyaçları vardır. İşte öğrenciler de aynen bu şekilde her biri bir çiçektir. Rengiyle, fikirleriyle vb her şeyleriyle. Çiçekleri suladığımız sürece canlı kalırlar. Aynı şekilde öğretmenler, çiçek gibi olan öğrencilerini ilgileriyle, bilgileriyle sevgileriyle sulayarak geleceği emin ellere teslim ederler.*(Ö 203)

Bilgi öğreten öğretmen kuşa benzetilmektedir. *Öğretmen kuşa benzer çünkü kuş olarak değerlendirdiğimizde kuş özgürdür ve ben kuşları severim. Eğer kuşlar kafese kapatılırsa uçamazlar. Öğretmenler sınırlandırıldığında öğrencilerine istenileni veremezler. Diyar diyar gezip öğrencilere yeni bilgiler öğretirler. Kuştur onları da derste baskı altında tutup soru sormaları engellendiğinde özgürlükleri kısıtlanır.*(Ö 214)

Tablo 9. Fedakâr Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
anne	14	derviş	1
anne-baba	9	doktor	1
ağaç yetiştirme	1	enstrüman	1
akıl hocası	1	huzurevi	1
arkadaş	1	ışık	1
aydınlık	1	karınca	1
baba	2	kitap	1
bahçıvan	2	mum	6
bukalemun	1	rehber	1
çınar	1	sabır taşı	1
çiçek	1	su	1
çiftçi	3	toprak	1
		Toplam	54

Tablo 9'da yer alan fedakâr öğretmen kategorisinde 54 metafor bulunmaktadır. Bu metaforların 14'ü *anne*, 9'u *anne-baba*, 6'sı *mum*, 3'ü *çiftçi* 2'si *baba* ve *bahçıvan* şeklinde ifade edilmiştir. Diğer metaforlar olarak belirtilen *ağaç yetiştirme*, *akıl hocası*, *arkadaş*, *aydınlık*, *bukalemun*, *çınar*, *çiçek*, *derviş*, *doktor*, *enstrüman*, *huzurevi*, *ışık*, *karınca*, *kitap*, *rehber*, *sabır taşı*, *su* ve *toprak* ise bir kez kullanılmıştır.

Fedakâr öğretmen, çalışkanlığı, yenilikçiliği, hayata uyum sağlaması ile karıncaya benzetilmiş ve bu şekilde öğretmen kavramına metaforik bir anlam yüklenmiştir. Burada öğrencinin bu konu hakkında yazmış olduğu cümleyi verelim: *Öğretmen karıncaya benzer çünkü sürekli emek ister. Gelişen ve değişen hayata uyum*

sağlaması ve bilgi açısından kendini yenilemesi için karınca gibi durmadan çalışması gerekir. Öğrencilerine yeterli olması için araştırıp onun da öğrenmesi gerekir. (Ö 3)

Olumlu veya olumsuz her tür davranış gösteren öğrenciye öğretmenin bilgi öğretmesi, örnek olması, doğruyu aktarması, toprağın her şeyi kabul eden özelliğiyle birleştirilmiştir. Öğretmeni toprağa benzeten öğrencinin ifadeleri şu şekildedir: *Öğretmen toprağa benzer çünkü üzerine ne atılırsa atılsın, o hep üzerinden güzel şeyler çıkartır. Pislikte atılsa, taş da atılsa o güller çiçekler yetiştirmeye devam eder* (Ö 29)

Öğretmenin öğretmek için her yöntem ve tekniği kullanması kitaptaki farklı bilgi ve bakış açısıyla özdeşleştirilerek verilmiştir. Şöyle ki; *Öğretmen kitaba benzer çünkü bazen bilgilendirir bazen eğlendirir. Bazen eğlendirirken bilgilendirir. İçeriği ne kadar geniş bilgisi ne kadar güçlüyse insanları da o denli etkiler. Bazen roman gibidir anlattığı hikâyelerle insanlara ders verir. Bazen hayatın mizahıyla bazı şeyler öğretir. Dili ne kadar tatlıysa o denli kendisini okutur ve fayda sağlar.*(Ö 58)

Öğretmen, mesleğini icra ederken yapmış olduğu fedakârlıkla, yaşamış olduğu olumsuzluklara rağmen hayata olumlu bakan, kendi dertlerini, problemlerini geri plana atarak başkasının mutluluğu için kendi derdini görmezden gelen dervişe benzetilmektedir. Dervişe benzetilen öğretmen için kullanılan ifadeler şu şekildedir: *Öğretmen dervişliğe benzer çünkü öğretmen seçtiği bu yolda çile çekmesi, kendisini bu yola adanması gerekir. Çünkü öğretmen gelecek nesilleri büyük ölçüde etkiler öğretmen de bunun bilincinde olup öğrencileri için gerektiğinde fedakârlıklar yapabilmelidir. Nemalazımcı bir öğretmen bu mesleğe asla layık değildir. Öğretmen bir derviş gibi her geçen zamanda bir kademe daha ileri giderek öğrencilerin eğitiminde daha doğru ve akıllı yöntemler bulmalıdır* (Ö 193)

Bir öğrencimiz öğretmenle huzurevi arasında bir bağlantı kurmuştur. Bilindiği üzere evladı tarafından terk edilen anne-babalara huzurevlerinde bakılmaktadır. Öğretmen de anne-baba tarafından ilgilenilmekten bıkan çocukların dahi her şeyiyle ilgilendiği için huzurevine benzetilmiştir. Öğrencimizin kullandığı ifade şu şekildedir: *Öğretmen huzurevine benzer çünkü zaman zaman evlatlarının dahi bakmadığı anne-babaya huzurevlerinde saygı-sevgiyle bakılıyorsa, öğretmenler de zaman zaman ailelerin dahi katlanamadığı bir değil binlerce çocuğa bakar.*(Ö 200)

Öğretmen her zaman fedakârlık örneği olarak gösterilen anneliğe benzetilmektedir. *Öğretmen anneliğe benzer çünkü öğretmenlik de aynı emek isteyen bir iştir. Bir çocuğun gelişimi için günlerinizi, yıllarınızı, enerjinizi verirsiniz. Ve bunu yaparken de bir karşılık beklemeden yaparsınız. Aynı annelik gibi sabır, emek ve merhamet ister. Onun hatalarıyla üzülür, onun başarılarıyla mutlu olur ve gurur duyarsınız. Bir parçanız hep öğrencilerinizde kalır. Arada gizli bir bağ oluşur.*(Ö 234) Annelikle ilgili bir diğer öğrencinin ifadeleri de şu şekildedir: *Öğretmen anneliğe benzer çünkü bıkmadan usanmadan başkalarına faydalı olabilmek, bildiklerinin zekâtını vermek için yapılan çaba gayrettir. Öğretmen tıpkı bir anne gibi kendisini düşünmede fedakâr, şefkatli, birisidir. Bir anne nasıl evladı için en iyisini en doğrusunu ister. Öğretmen de öğrencileri için aynısı ister bir nevi evladı gibi görmelidir öğrencilerini.*(Ö 254)

Bireyi küçüklüğünden itibaren hayata hazırlayanlardan birisi de babasıdır. Bu süreç, fedakârlık isteyen zorlu bir süreçtir. Öğretmen de öğrencilerini hayata hazırlamada göstermiş olduğu fedakârlıklarla babaya benzetilmiştir. Örnek de şöyledir: *Öğretmen babaya benzer çünkü bir öğretmenin görevi sadece kitapta olanları anlatmak değil, hayatın her kesitinden karşısında muhatap olduğu öğrenciye ona değer kazandıracak tecrübeler işlemesidir. Bunu gönüllülük esasına ne kadar çok dayandırırsa karşısındaki öğrenciye bir o kadar değer kazandırır. Babalar çocukları için hiçbir zaman kötülük istemez aksine onu en iyi en ahlâklı yetiştirmek için fedakârlık yapar...*(Ö 267)

Tablo 10. Hassas Olan Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
ayna	1	güneş	1
doktor	1	kalem	1
		Toplam	4

Tablo 10'da görüldüğü üzere hassas öğretmen kategorisindeki metaforlar bir kez kullanılmıştır. Her ne kadar öğretmenliği hassas olarak niteleyen metafor az ise de biz yine de önemine binaen ayrı bir kategoride işlemeyi uygun bulduk.

Bir mesleği diğerinden ayıran kendine has özelliğinin olmasıdır. Hizmet alanı, hedef kitle, yöntem ve teknik gibi mesleklerin birçok farklı özellikleri vardır. Mesleklerin icrasında bazen basit beceriler kâfi gelirken bazen de çok farklı yeterliliklere sahip olmak gerekir. Hassasiyet gösterilmezse yerine göre mal ve can kaybı yaşanabilir. Öğretmenlik mesleği hassasiyet açısından önde gelen mesleklerden biridir. Çünkü bu mesleği icra ederken yapılan doğru ve yanlışlar, can ve mal kaybıyla ölçülemeyecek kadar büyük ve

önemlidir. Çünkü etkisi nesilleri kapsayacak kadar çoktur. Pek çok insan bu durumdan olumlu veya olumsuz etkilenebilir. Bu sebeple öğretmenlik mesleği kolay ve basit becerilerle herkes tarafından yapılabilecek bir meslek değildir.

Bir öğrenci hassas meslek olarak öğretmen kategorisinde öğretmeni aynaya benzetmiştir. Ayna, varlığı olduğu gibi gösteren bir nesnedir. Öğretmen ne öğrettiyse aynaya yani öğrencisine baktığında kendini görecektir. Çünkü öğrenci öğretmeni örnek alacak ve öğrendiğini uygulayacaktır. İşte burada öğretilen doğru veya yanlış bilginin ne gibi sonuçlar doğuracağı âşikârdır. Bu durum bir öğrenci metaforunda şu şekilde ifade edilmektedir: *Öğretmen aynaya benzer çünkü ne öğretirsen öğrencilerden o yansımayı alırsın, ne ekersen onu biçersin. Kendi yaptığın doğruları da yanlışları da görebilirsin.* (Ö 29)

Bir diğer öğrenci hassas öğretmen için doktor metaforunu kullanmış ve bu durumu şu şekilde dile getirmiştir: *Öğretmen doktorluğa benzer çünkü en ufak hatanın geri dönüşü çok zordur.* (Ö 33)

Öğretmenlik mesleğindeki hassasiyet, bir bilgi veya konuyu ilmek ilmek işlemeye benzetilmektedir. Öğrencinin bu konu hakkında yazdığı cümleleri verelim: *Öğretmenlik kaleme benzer çünkü öğretmen kalem olup çeşit ve kalitesine göre yani kendini yetiştirmesi ve öğretim yöntemlerine göre, yaratıcılığına göre öğrencileri kâğıda benzetirsek onlara bunları ilmek ilmek işleyen kişidir.* (Ö 145)

Tablo 11. Hayat Kaynağı Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
arkadaş	1	su	1
baba	1	tencere	1
el feneri	1	toprak	1
güneş	2	yol gösteren	1
kalem	1		
		Toplam	10

Tablo 11’de öğretmeni hayat kaynağı olarak niteleyen metaforlar verilmiştir. Buna göre öğretmen için 2 kez güneş, 1 kez de arkadaş, baba, el feneri, kalem, su, tencere, toprak ve yol gösteren metaforları kullanılmıştır.

İnsanın yaşamını idame ettirmede temel vazgeçilmezlerden birisi de sudur. Su olmadan hayatın devam etmesi neredeyse mümkün değildir. İşte bu metaforunda da öğretmenin su gibi vazgeçilmez temel unsurlardan biri olması hususuna vurgu yapılmaktadır. Örnek metafor şu şekildedir: *Öğretmen suya benzer çünkü su insanlar için hayat kaynağıdır. Bir birey yaşamın başından itibaren suya ihtiyaç hisseder. Anne baba birer öğretici nitelikte suya benzer. Onlar da evlatlarına öğretir. Ve asıl çocuk hep hakikati araştırır ve öğrenmeye meyilli başlar. Büyüyen çocuk okula gider. Okulda öğretmeni onun için su gibidir içer içer bitmeyen bir öğreti içinde durmadan düşünmeye ve öğrenmeye meyilli bir susayış içerisinde.* (Ö 51)

Öğretmenin hayat kaynağı olarak nitelendirildiği bir diğer metafor güneştir. Nasıl ki güneş ısı ve ışık kaynağı olması bakımından vazgeçilmez ise öğretmen de bilgisi açısından vazgeçilmezdir ve bu bilgisiyle nesilleri aydınlatmakta ve onları karanlıktan kurtarmaktadır. *Öğretmen Güneş’e benzer çünkü güneşin insan yaşamında nasıl vazgeçilmez bir yanı varsa öğretmenin de güneş gibi öğrencilerin karanlıklarından aydınlığa ulaşması ve meyve verebilmesi için topluma en gerekli üyedir.* (Ö 132)

Yaşamın temel gereksinimlerinden birisi olan yemeğin yapıldığı yer yemek kazanlarıdır. Yemek genelde küçük tencerelerde pişer. Taliplisi çok olduğu zaman herkese kafi miktarda yetmeyebilir. İşte burada öğretmen için kazan metaforunun kullanılması tükenme ve bitme açısından hem kısa sürede bitmemesine hem de bol olmasına herkese yetmesine işaret edilmek istendiği kanaatindeyiz. Örnek metaforunda ifade şu şekildedir: *Öğretmen tencereye benzer çünkü herkes kapasitesine göre ondan bir şeyler alır. Kimisi kepçeyle, kimisi kaşıkla, kimisi çatala ondan bir şey alır. Ama herkes mutlaka ondan bir şey almak zorundadır. Hayatını devam ettirmesi için.* (Ö 139)

Tablo 12. Hayata Hazırlayan Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
ağaç	5	hoşgörü	1
aile	3	ilk adım	1
anne	2	kalem	1
anne-baba	2	kuş	1
aşçı	1	marangozluk	1

aşk	1	mimar	1
ay	1	nesil	1
bahçıvan	1	pusula	2
fabrika	1	rehber	1
fabrikatör	1	su	4
fidan	1	yaşam koçu	1
güneş	4	yıldız	1
hayat	1		
Toplam			40

Tablo 12 öğretmeni, hayata hazırlayan olarak gören metaforları içermektedir. Bu kategoride üretilen metaforlar, *ağaç, güneş, su, aile, anne, anne-baba, pusula, aşçı, aşk, ay, bahçıvan, fabrika, fabrikatör, fidan, hayat, hoşgörü, ilk adım, kalem, kuş, marangoz, mimar, nesil, rehber, yaşam koçu, yıldız* şeklindedir.

Öğretmen, yetiştirdiği öğrencileri hayata hazırlaması bakımından ağaca benzetilmiş ve şu şekilde ifade edilmiştir: *Öğretmen ağaca benzer çünkü nasıl bir ağaç sulanarak besleniyorsa insan da bilgileri ala ala yeşerir. Bu bilgiyi de insana öğretmen verir. Öğretmen sayesinde insan hayatına yön verebilecek bir kıvama gelir. (Ö 40)*

Kuşlar, kanatları sayesinde daha özgürdüler ve uçarak istedikleri hedefe varabilirler. Öğrenciler de öğretmenin öğrettiği bilgilerle istedikleri hedefe kolayca ulaşabileceklerdir. Öğretmeni kuşa benzeten metafor şu şekilde ifade edilmiştir: *Öğretmen kuşa benzer çünkü kuş demek özgürlüktür. Öğretmen kuş gibi özgürce öğrencilerine her şeyi anlatabilmelidir. Onu bilgileriyle diyardan diyara götürmelidir. Bilgileri sınırlı vermemelidir. Ona bir konuyu her açıdan öğretebilmelidir. Yeri geldiğinde bir konuda öğrenciyi bilgiye boğmalıdır. Derste özgürce hareket etmeli öğrencilerine de güven vermelidir. Öğrencinin kendisini ona teslim edebilmesini sağlamalıdır. Kanatlarıyla her yeri her ulaşmaz noktayı göstermelidir. Her zaman hayata teşvik etmelidir. Onun ilerlemesi için uğraşmalıdır. Çünkü her başarılı bilim insanının arkasında onu yönlendiren ona yollar açan bir öğretmen vardır.(Ö 59)*

Yıldızlar gökyüzünü aydınlatırlar. Öğretmen de öğrettiği bilgilerle öğrencileri aydınlatmakta ve onları hayata hazırlamaktadır. Örnek metafor şöyledir: *Öğretmen yıldız benzer çünkü öğretmen karşısındaki hiçbir şey bilmeyen öğrencisini aydınlatmasıdır. Öğretmen her şeyi bilen bildiğiyle çevresine ışık saçandır. İnsanlara yararlı olmaya çalışandır. Gökyüzünde sadece bir yıldız kalmış olsa bile o etrafı aydınlatır. Öğretmen de insanlığın düşmüş olduğu çukurdan onları kurtararak hayatı öğretecektir.(Ö 68)*

Fabrikalar tüketiciye veya ihtiyaç sahibine göre ürün üretir. Öğretmenin öğrenciye öğretmiş olduğu bilgi bir nevi hazır tüketim maddesi gibi kullanıma hazır olarak nitelendirilmiştir. *Öğretmen fabrikaya benzer çünkü girdi olarak uğraşır çabalar, öğrencilere yeni bilgiler katıp çıktı olarak dünyaya sunar.(Ö 104)*

Öğrencileri bilmedikleri konularda aydınlatan, onlara yol gösteren öğretmenlerdir. Ayın geceleri aydınlatması gibi öğretmen de öğrencileri bilgisiyle aydınlatmakta onların ahlâklı, bilgili olmaları için çaba sarf etmektedir. Bu durum ay metaforu kullanılarak şu şekilde ifade edilmiştir: *Öğretmen Ay'a benzer çünkü öğretmen öğrencilerini engin bilgileriyle aydınlatır. Onlara geleceklere hususunda yol gösterir. Doğruyu yanlış kendileri için her şeyi onlara verebilmek için uğraşır. Ahlâkî yönden gelişmelerini sağlar (Ö 106)*

Tecrübeli bir aşçının farklı yiyecek maddelerini harmanlayarak yeni ve nefis bir yemek yapması, müşteriye hazırlaması gibi öğretmen de bilgi ve tecrübesiyle öğrencileri hayata hazırlamaktadır. *Öğretmen aşçıya benzer, çünkü bilgilerini öğrencilerine aktararak onları bu bilgilerle yoğurarak iyi bir birey yetiştirmeye çalışır. Onları bilgi ışığında kaliteli birer öğrenci olmalarını sağlamaya çalışır. Bunu da yıllardır edindiği bilgilerle onların işini yarayacak şekilde harmanlar ve sunar.(Ö 138)*

Öğrencileri zekâ düzeyi ve yeteneklerine göre yetiştirmek öğretmenliğin en önemli yönlerinden birisidir. İşte öğretmen sahip olduğu bilgi, beceri ve formasyonla öğrencileri ilgi alanlarına göre yetiştirmekte, onları hayata hazırlayarak, hayatın her aşamasında başarılı ve mutlu olmalarını sağlamaktadır. *Öğretmen enstrüman çalmağa benzer çünkü her öğrenci dışarıdan klasik sıradan bir kişi gibi durabilir. Tıpkı Enstrüman gibi. Bir Enstrüman çalamayan ve bu yetiye sahip olmayan kimse için bu Enstrüman değersizdir. Ve tek düzedir. Fakat bu Enstrüman da bu yetiye sahip olan bir insanın elinde can bulacak, bir çok esere kaynaklık edecek ve bu Enstrüman mükemmel eserler ortaya konabilecektir. İşte öğretmen de şayet öğretme, eğitim yetilerini harikulade şekilde kullanabilir ve uygulayabilirse öğrencileri adeta bir Enstrüman gibi değerlendirecek ve bu öğrencileri belki de geleceğin müthiş insanları olarak yetiştirebilecektir.(Ö 147)*

Tablo 13. Kutsal Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
---------	---	---------	---

ağaç	1	güneş	1
anne	2	kudüs	1
anne-baba	1	mum	2
cumhurbaşkanı	1	peygamberlik	2
çam ağacı	1	sonsuzluk	1
çöl	1	toprak	1
doktor	1	usta	1
gül	1	yolculuk	1
		Toplam	19

Tablo 13 kutsal öğretmen kategorisinde yer alan metaforları vermektedir. Bu kategoride toplam 19 metafor elde edilmiştir. Bunlardan *anne*, *mum*, ve *peygamberlik* metaforları 2 kez, *ağaç*, *anne-baba*, *cumhurbaşkanı*, *çam ağacı*, *çöl*, *doktor*, *gül*, *güneş*, *Kudüs*, *sonsuzluk*, *toprak*, *usta* ve *yolculuk* metaforları ise birer kez kullanılmıştır.

Birey hangi inanca sahip olursa olsun Peygamberlik kutsal olarak nitelendirilen bir görev ve sorumluluk olarak kabul edilir. Peygamberlerin en önemli görevi gönderildikleri toplumu içinde bulunduğu açmazdan, olumsuzluklardan kurtarmak, iyiyi, doğruyu ve mutluluğu öğretmektir. Peygamberler bu görevi herhangi bir karşılık beklemeden yaparlar. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlik görevinin ağır bir sorumluluk olduğu utulmamalıdır. İşe bu açıdan öğretmen Peygambere benzetilmiş ve şu şekilde ifade edilmiştir: *Öğretmen Peygambere benzer çünkü belki Peygamberlik deyince biraz ağır gözükebilir lakin düşünüldüğünde ya da her Peygamberin bir öğretmen olduğunu düşününce aralarındaki güçlü ilişkiyi görme hiç de zor değildir. Öncelikle iyi bir ahlâk ve örnek olmalıdır öğretmen. Ayrıca öğretmek için öncelikle öğrenmelidir. Öğretmen çok çabalamalı gayret etmeli, karşısına çıkan sorunlara karşı dik ve sağlam durmalıdır. Görevden kaçma boş verme ve hata yapma lüksü yoktur. Öğretmenlik aşk ve fedakârlık ister. Bunların hepsi tıpkı peygamberlik gibi değil mi? Bir düşünmeye değer bence....(Ö 136)*

Cumhurbaşkanlığı hem temsil hem de görev ve sorumluluk açısından kutsal kabul edilen makamlardan birisidir. Bir öğrenci öğretmeni cumhurbaşkanına benzeterek bu göreve yüklediği anlamı göstermektedir. *Öğretmen Cumhurbaşkanı'na benzer çünkü öğretmenlik kutsal bir meslektir. Tamam ancak bunun altında yatan bir gerçek vardır. Ki o da öğretmenlerin yetiştirdiği öğrenciler geleceğin varisleridir ve geleceğe yön veren nesil olacaktır. Bundan dolayıdır ki bir öğrenci öğretmenin ona vermiş olduğu bilgiler ve değerler ışığında büyük gelişir ve bir fikir sahibi olur. O öğrenci öğretmeni sayesinde geleceğe yön verir. Geleceğin bilim adamı belki de siyasetçi vb olur. Nasıl ki, Cumhurbaşkanı ülkeyi yönetiyorsa öğretmen de bir nevi öğrenci yetiştirerek geleceğe yön veren ve yöneten öğrenci yetiştirmiş olur.(Ö 253)*

Işık kaynağı olarak üretilen metaforda öğretmen karanlığı aydınlatan bir ışığa benzetilmektedir. Işığın aydınlatması gibi öğretmen de cehaleti ve bilgisizliği ortadan kaldıracak bilgilerle öğrencileri aydınlatmaktadır. *Öğretmen ışık kaynağına benzer çünkü öğretmen olmadığı yerde cehalet sultan olur. İnsanlık birçok hayırdan mahrum kalır. Ancak öğretmen ile bu cehalet kaynağı dağılır. Peygamberimizin gönderilme sebebi de budur. Öğretmen bu ışığı ilimden alır. (Ö 157)*

Öğretmenlik mesleğinin zor taraflarına vurgu yapılarak çölün yutuculuğu, yaşam için olumsuz şartlarının olması anlatılırken diğer taraftan çöl şartlarına alışkın olan bir kişinin de oradan çıkmak istemeyişi öğretmene benzetilmektedir. *Öğretmen çöle benzer çünkü giren çıkamaz, girmeyen de cesaret edemez. Giren çıkamaz. Çünkü çevresine faydalı bilgiler öğrettikçe zevk alır, kendini değerli hisseder. Öğretmen unvanını aldıktan sonra bu unvana layık olmak zorundadır. Girmeyen cesaret edemez. Çünkü öğretmenlik unvanını aldıktan sonra çevresine model biri olacağı için her hareketine dikkat etmek zorundadır. Çevresine faydalı olmalı, yanlış bilgi vermekten sakınmalıdır. Kısaca bu unvanı almak ve taşımak her yiğidin harcı değildir. (Ö 194)*

Gül, her zaman iyilik ve güzelliğin sembolü olmuştur. Peygamber de güle benzetilmiştir. Bu metaforda öğretmenin güle benzetilmiş olması öğretmene atfedilen anlamı göstermektedir. *Öğretmen güle benzer çünkü hem dış görünüş olarak göze hitap eder. Hem de mis kokusuyla insanlara huzur ve mutluluk verir. Öğretmen bir gül gibi olmalıdır. Hem etrafına güzel kokusuyla (bilgileriyle) huzur vermelidir. Doğru yolu göstermelidir. Hem de dış görünüşüyle (kişiliğiyle) örnek olmalıdır. (Ö 230)*

Kutsiyet açısından dinî sembollerden sonra yaratıklar arasında en başta geleni annedir. Öğretmen anneye benzetilerek ona yüklenen misyon, beklenti, fedakârlık ve sorumluluk ortaya konulmaya çalışılmıştır. *Öğretmen anneliğe benzer çünkü kutsaldır ve özünde şefkat barındırır. Art niyet düşünülemez. Sürekli öğretmek hedeflenir.(Ö 279)*

Tablo 14. Lider Olarak Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
cumhurbaşkanı	1	peygamber	1
lider	1		
			3

Tablo 14 lider olarak öğretmen kategorisinde yer alan metaforları vermektedir. Bu kategoride *cumhurbaşkanı*, *liderlik* ve *peygamberlik* olmak üzere toplam 3 metafor üretilmiştir ve her biri birer kez kullanılmıştır.

Peygamberler yaşadıkları ve görevlendirildikleri toplumun aynı zamanda liderleridir. Çünkü toplumlarına rehberlik yapacaklar, onları bir takım olumsuz tutum ve davranışlardan vazgeçirme konusunda mücadele edeceklerdir. Bu ve benzeri eylemler de ancak liderlik vasıflarına sahip biri tarafından gerçekleştirilebilir. Bir katılımcı bu açıdan öğretmenliği peygamberliğe benzetmiştir. *Öğretmen Peygamberliğe benzer çünkü bütün zorluklara rağmen öğretme işinden vazgeçmemektir.*(Ö 12)

Cumhurbaşkanı gibi toplumun tüm kesimlerine karşı sorumluluk taşımak, toplumu yönetmek ve beklentileri karşılamak bir liderlik özelliğini gerektirir. Öğretmen de öğrencileri yönetmesi, yönlendirmesi, bilgilendirmesi ve geleceğe hazırlaması bakımından cumhurbaşkanına benzetilmiştir. *Öğretmen Cumhurbaşkanı'na benzer çünkü bir ülkenin Cumhurbaşkanı nasıl o ülkeyi yönetiyorsa insana değerli olduğunu hissettirecek şekilde onu bir takım kanuni yasalarla yönetiyorsa öğretmenlik de adeta bunun bir örneğini teşkil eder. Öğretmen de belli bir toplumdaki öğrencileri en iyi şekilde ona değer vererek, onun derdine çare olarak ona bir takım değerleri aşılmasıdır.Cumhurbaşkanı insanları ayırt etmeksizin toplumun sorunlarıyla hem hal olmak mecburiyetindedir. Öğretmen de insan seçmeksizin herkese eşit davranarak insanları ayırt etmeksizin işini en iyi şekilde yapmak zorundadır. Yoksa öğretmen öğrencisine değer vermeyip sadece dersi anlatıp çıkarsa belli ahlâkî değerleri öğrencilere aşılmasa öğrenci salt bilgiden başka hiçbir şey öğrenemez.* (Ö 15)

Nasıl ki liderler toplumları yönlendirirse öğretmenler de öğrencileri yönlendirir. Öğretmen bu açıdan alanın lideri olarak nitelendirilir. *Öğretmen lidere benzer çünkü iyi bir öğretmen zihin lehaları boş çocukları yönlendirir. Zihinlerinde yeni ufuklar açar. Ancak mesleğini sevmeyen bir öğretmen ise çocukların ufkunu karartır. İyi bir öğretmen bundan dolayı liderlik vasfı elde eder. Öğrencinin gözünde kahraman gibi gözükür.*(Ö 23)

Tablo 15. Motivasyon Kaynağı Olarak Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
ağaç	1	lamba	1
anne	1	öğrencilik	1
cam ustalığı	1	piyanist	1
kahraman	1	teknoloji	1
Toplam			8

Tablo 15 motivasyon kaynağı olarak öğretmen kategorisinde yer alan metaforları içermektedir. Bu kategoride üretilen *metaforlar ağaç*, *anne*, *cam işletmeciliği*, *kahraman*, *lamba*, *öğrenci*, *piyanist* ve *teknolojidir* ve her biri birer kez kullanılmıştır.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinde motivasyon çok önemlidir. Öğretmenin öğrenmeyi etkileyen motive edici bir unsur olması gerekir. Motive eden kişinin muhataplarını motive etmede yaptığı işi heyecanla ve istekle yapması motive etkisini artırır. Bu metaforunda öğretmenin motive edici yönü öğrenciliğe benzetilerek istekle heyecanla görev yapması öğrencilik metaforuyla anlatılmak istenmiştir. *Öğretmen öğrenciliğe benzer çünkü öğrencilerden çok şey öğreniriz. Öğretirken öğreniriz. Öğretmen önce insan olduğunu asla unutmamalıdır. Öğretmenlik bir tutkudur. Sınıfa gelirken ilk günkü heyecanınızı kaybetmemeli. Öğretmen bir kahramandır. Öğretmen öğrencinin gözünde ufuk açabilmelidir. Bilgiyi yükleyen değil bakış açısı gösterebilmelidir. Farklı düşünmeye fırsat verir. Öğrenciye değerli olduğunu hissettirir. Her öğrenci özeldir. Bunu fark ettirebilen öğretmendir.*(Ö 37)

Cam ustalığında gösterilen sabır, sebat, dikkat, işe yoğunlaşma ve ürün elde etmek için sarf edilen çaba iyi bir motivasyon örneği olarak görülmüştür. Cam ustalığı esnasında geçirilen evreler öğretmenliğin her bir safhası olarak görüldüğü için bu metafor üretilmiştir. *Öğretmen cam ustalığına benzer çünkü nasıl ki cam cam olmadan önce ince küçük bir cam taneciğiyseniz, çocukların zekâ ve yetenekleri de işlenmemiş cam haline getirilmemiş kum taneleri gibidir. Her çocuk saf, temiz, bir hafıza ve belli düzeyde bir zekâ ile öğretmenin karşısına gelir. Öğretmeni o boş temiz hafızayı öğrencinin zekâ düzeyine uygun bir şekilde geleceğine fayda sağlayarak, çevresine bakışını değiştirerek bilgiyle işler. Nitekim cam işleyiciliği de bu şekildedir. Saf, arı kumu alıp cam haline getirip farklı renklerde yeni şekillere dönüştürür ki, bu aşamada farklı işlemlerden geçen ham kum pişmiş belli bir işleve sahip camdan eşyalara*

dönüşür. Kimi zaman evimize aydınlık sağlayan aynı zamanda ses ve soğuktan koruyan bir pencere, kimi zaman da birbirinden güzel çiçeklerimizi koyduğumuz vazo olarak şekil bulur karşımıza. Öğretmen de öğrencilerini bir cam gibi işleyerek farklı yetenek ve zekâ düzeylerine göre farklı mesleklerde karşımıza çıkarır. Kimi zaman bir doktor, kimi zaman bir ressam, kimi zaman bir sanatkâr. Cam işleyicisi de cam işlerken ateş kullandığı gibi öğretmen de çocukların zekâlarını işlerken bilgilerini kullanır. Bu sebeptendir ki, bir çocuğun hayattaki en büyük şansı iyi bir öğretmenle eğitim hayatını geçirebilmektir.(Ö 167)

Zorluk ve güçlüklerin aşılmasında öğretmenlerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde göstermiş oldukları çaba, bir motivasyon örneği olarak ifade edilmiştir. Üretilen metafor şöyledir: Öğretmen ağaç köküne benzer çünkü ağaç ne kadar sağlam köklere sahipse o kadar güçlüdür ve rüzgara, yağmura karşı o kadar direnebilir. Çocuğun aldığı ve o eğitimi veren öğretmenin donanımı sürdürdüğü hayatta karşısına çıkan engellere, sorunlara karşı nasıl çözüm bulacağını da etkiler. Donanımlı öğretmen geleceğe sağlam hazırlanmış bireyler demektir.(Ö 76)

Bilindiği üzere çiftçilik zor ve zahmetli ancak sonucu itibarıyla bir o kadar da güzel bir meslektir. İşte öğretmenin de göstermiş olduğu çaba ve gayret sonrası iyi yetişmiş bireylere sahip olması tıpkı çiftçilikte olduğu gibi ona huzur ve mutluluk verecektir. Öğretmen çiftçiye benzer çünkü çiftçi nasıl ki, boş ve kupkuru bir tarlaya tohum eker. Günden güne emek verir. Vakti gelince sular, gerektiğinde çapalar, tohumun gelişmesine engel olan otları temizler. O tohumda ağaç olabilecek kabiliyet vardır ama gerekli olan bakımı, suyu, gübreyi alabilirse o tohumdaki özellikler inkişaf eder ve yeşerir, güzel bir meyve verir. Öğretmenlik de böyledir. Her çocuğun içinde iyi, güzel özellikler, kabiliyetler saklıdır. Sadece ihtiyaç olan şey her çocuğa özel olarak ilgi göstermek önemli olduğunu hissettirmek ve kabiliyetleri doğrultusunda eğitmektir. Her öğrenci doğru bir şekilde eğitildiğinde mutlaka içindeki iyilikler, güzellikler inkişaf edecektir.(Ö 168)

Öğrenci öğretmen buluşmasında öğrenci henüz bir nevi tabula rasadır. Nasıl ki piyanist, cihaz olarak tek başına bir anlam ifade etmeyen ve hiçbir ses çıkarmayan bir eşyadan farklı seslerin ve melodilerin çıkmasını sağlıyorsa öğretmen de öğrencilerin farklı yetenek, ilgi, alaka ve kabiliyetlerini ortaya çıkarmada motive edici bir güçtür. Başarılı bir grafik çizen her öğrencinin bulunduğu yere gelmesinde öğretmenin motive edici gücü her zaman önemli bir rol oynamıştır. Öğretmen piyaniste benzer çünkü bir piyanist hangi sesi çıkaracağını bilmelidir. Tıpkı bir öğretmenin hangi öğrenciden hangi cevheri çıkaracağını bilmesi gerekir.(Ö 198)

Tablo 16. Rol Model Olarak Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
ağaç	1	kitap	1
anne	2	pınar	1
anne-baba	7	şarap	1
ayna	1	tohum	1
baba	2	toprak	1
gül	1	tren	1
güneş	1	yıldız	2
ışık	1	zanaatkar	1
		Toplam	25

Tablo 16 rol model olarak öğretmen kategorisinde yer alan metaforları içermektedir. Tablo 16 incelendiğinde bu kategoride toplam 25 metaforun üretildiğini görmekteyiz. Bu metaforlardan *anne-baba* 7 kez, *yıldız* 2 kez, *ağaç*, *ayna*, *gül*, *güneş*, *ışık*, *kitap*, *pınar*, *şarap*, *tohum*, *toprak*, *tren* ve *zanaatkâr* metaforları da birer kez kullanılmıştır.

Yetişen nesillerin gelişim ve öğrenme dönemlerinin her aşamasında örnek alacakları rol modeller çok önemlidir. Eğitim-öğretimde taklit her ne kadar bir yöntem ve teknik değilse de bir çok öğrenme bu yolla gerçekleşir. Araştırmamızda rol model olarak tanımlanan metaforlardan ilki *anne-baba*dır. Çocukların en çok örnek aldıkları kişi *anne-babaları*dır. İşte öğretmen de en çok rol model alınmada onlara benzetilmiştir. Öğretmen *anne-babaya* benzer çünkü nasıl ki, bir çocuk ilk davranışını, düşüncelerini vs *anne babasından* öğreniyorsa öğretmen de bir bu kadar etkilidir. Çocuk için öğretmeni örnek alabileceği bir kişidir. Çocuk nasıl ki, çevresini gözlemleyerek bunlardan etkileniyorsa onun en çok etkilendiği örnek aldığı kişi *anne-babadan* sonra öğretmendir. Çocuk onun fikirlerinden görüşlerinden etkilenerek bunları kendisine örnek alır. Onun için bir öğretmen örnek alınan *anne-baba* gibidir.(Ö 54)

Öğretmenin bilgisizliği bilgiye dönüştürmesi ışık metaforuyla anlatılmaktadır. Öğretmen ışığa benzer çünkü ışık olmazsa karanlıkta kalırız, yolumuzu göremeyiz. Onlar bize doğruyu yanlış öğretirler. Önümüze iki yol sunarlar. Seçimi bize bırakırlar onlar aileden sonraki örneklerimizdir. Mesela benim hep işte bu öğretmenim gibi

olmalıyım diyerek onu kendine idol olarak bir örnek olarak görmüşümdür.(Ö 8) Aydınlatma açısından benzer özelliklere sahip olan bir başka metafor da yıldızdır. Bu örnekte öğretmen yıldızla benzetilmiştir. Öğretmen yıldızlara benzer çünkü onlar öğrencilerinin gözünde hep en iyiyi yapan, yanlış yapmayan insanlardır. Öğrenciler öğretmenlerini kendilerine yol gösterici olarak görürler, öğretmenler öğrencilerin yollarını karanlık bir gecede yıldızların aydınlattığı gibi aydınlatırlar. Öğrenci öğretmenini her konuda örnek alır. Ve öğretmenden etkilenir.(Ö 72)

Öğretmen öğrencisiyle olan iletişimi neticesinde ondaki yetenekleri keşfederek, ona cesaret vererek kabiliyetlerini ortaya koymasını sağlar. Bu konudaki örnek metafor şöyledir: Öğretmen güle benzer çünkü bir öğrencinin gelişmesinde etkili olup gülmesiyle onu kendine yaklaştırır. Sevdiren çünkü onlar gülde olduğu gibi tomurcukken öğrencisiyle bütünleşip daha sonra açmış bir güle benzerler. (Ö 74)

Zanaatkâr nasıl ki bir maddeye şekil vererek ona bir değer katıyorsa öğretmen de öğrencisine değer katar. Öğretmenin öğrenciye rehberliği aslında zanaatkârlıktan da ötedir. Çünkü zanaatkâr bir maddeye şekil vermekle o maddeden ne olacaksa onu yapar. Oysaki öğretmen rol modeliyle, öğrettikleri öğrencisini bulunduğu yerden çok ötelere götürür. Yaşamının bundan sonrası için de ona ufuklar açar, bakış açıları verir. Konuyla ilgili örnek metafor da şu benzetmeye yer verilmiştir: Öğretmen zanaatkâra benzer çünkü bunu pek çok zanaat dalıyla ilgilenen zanaatkârla ilişkilendirebiliriz. Çünkü öğretmenlik de aynı zanaatkârlıktaki gibi nasıl ki zanaatkâr bir maddeyi saf bir şekilde ele alıp onda kendi becerilerini sergileyerek ortaya en güzel bir şey çıkarmayı amaçlıyorsa öğretmenlik de aynı şekilde karşısına gelen tabiri caizse saf bir öğrenciye verdiği eğitimle en iyi insan figürünü ortaya çıkarmayı amaçlar. Bunu sadece derslerle de bağdaştırmak yanlıştır. Çünkü bir öğretmen öğrenciye yalnızca ders vermez. Birçok şey katar öğrenciye. Çünkü bir öğretmen bence çocuğun ebeveyninden sonraki en büyük idolüdür.(Ö 165)

Tablo 17. Statüsü Olmayan Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
ağaç	2	ideal	1
benzersiz	1	kaktüs	1
dilenci	1	mevsim	1
		Toplam	7

Tablo 17 statüsü olmayan öğretmen kategorisinde yer alan metaforlara yer vermiştir. Bu kategoride öğretmenlerle ilgili bazı benzetmeler yapılmıştır. Ancak benzetmelere getirilen açıklamalarda herhangi anlamlı bir ifadeye rastlanılmadığı için bu kategoride yer verilen metaforlar yorumlanmamıştır.

Tablo 18. Şekillendirici Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
ağaç	1	heykeltıraş	3
anne	1	ışık	1
anne-baba	1	lokomotif	1
arı	1	marangoz	3
aşçı	2	piyanist	2
bahçıvan	2	pusula	1
cnc makinası	1	resim fırçası	1
çimento	1	oymacılık	1
direksiyon	1	usta	1
		Toplam	25

Tablo 18’de şekillendirici öğretmen kategorisinde yer alan metaforlar görülmektedir. Bu kategoride 25 metafor bulunmaktadır. Bu metaforlardan heykeltıraş, marangoz metaforları 3’er kez, aşçı, bahçıvan, piyanist metaforları ise 2’şer kez kullanılmıştır. Diğer metaforlar olan ağaç, anne, anne-baba, arı, cnc makinesi, direksiyon, ışık, lokomotif, pusula, resim fırçası, oymacılık ve usta metaforları ise birer kez kullanılmıştır.

Ressamlar çizmiş olduğu resimlerle hangi mesajı vermek istiyorlarsa ona göre çizim yaparlar. Öğretmen de bilgi ve becerisiyle öğrencisine şekil verendir. Öğretmen resim fırçasına benzer çünkü nasıl ki, bir ressam tuvaline renkler ve şekiller süsler, doldurur ve anlamlandırırsa eğitimci de eğitim verdiği kişiyi doldurur süsler ve onun hayatına anlam katar.(Ö 4)

Ağaca şekil verme konusunda marangozluk mesleği önde gelen mesleklerden biridir. Hiç bir anlamı, kullanım özelliği olmayan ağaca binlerce şekil verebilirler. İşte öğretmen de öğretmenlik hayatı boyunca binlerce farklı öğrenciye farklı şekiller vermektedir. Her ne kadar öğretmen tüm öğrencilerine derste aynı

bilgi, tecrübe ve birikimlerini aktarıyorsa da her öğrenci ondan farklı şekilde etkilenmektedir. Bu da farklı farklı yetişen öğrenciler, bireyler ve yetişkinler olarak toplumu oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla öğretmenler hem öğrencileri hem de toplumu şekillendirmektedirler. Örnek metafor şöyledir. *Öğretmen marangoza benzer çünkü bir marangoz odunu yontup onu bambaşka biçimlere sokabilir. Ağacı istediği biçimde istediği renkte istediği modelde yeniden meydana getirebilir. Öğretmen de bunun gibi öğrencileri alıp yeni şekiller verebilir. En önemlisi ise bu öğrencileri yeniden şekillendirirken marangozun yaptığı gibi sadece onu istediği şekle göre biçimlendirir. Öğrencinin ilgi yeteneklerine göre ve öğretmenin düşünce yapısına göre en kaliteli biçimlendirmeyi yapmak önemlidir. (Ö 146)*

Oymacılık mesleği hem orijinalliği hem de hassasiyetiyle diğer mesleklerden ayrılır. Öğretmenlik de işlenen ham maddenin insan olması hasebiyle oldukça önemli ve hassas bir meslektir. Onun için *öğretmenlik oymacılığa benzer çünkü çivi, çekiç ve taş ile heykel yapmaya. Çünkü elindeki şekillenmiş insanlar ilmî, dinî, fennî, etik, ahlâk alanlarında eğitim vererek karşısında kitleyi belirli iyi insan karakteri çizgisine getirtmeye çalışan ve dünden bugüne bu işe ömrünü adanmış insanlara denir. (Ö 185)*

Heykeltıraş da uzun uğraşlar neticesinde taşa şekil verir ve bu şekil genelde kalıcı olur. Öğretmen de tıpkı bir heykeltıraş gibi öğrencisine yıllarca kalıcı olacak olan şekli verir. Bu şekli verirken de öğrencide var olan olumsuz yönleri tıpkı bir heykeltıraş gibi yontar ve kalıcı, beğenilen bir şekil ortaya çıkarır. *Öğretmen heykeltıraşlığa benzer çünkü öğretmen öğrencileri belirli bir eğitimle tıpkı bir heykeltıraşın düz bir kayaya şekil verip onu yonttuğu gibi öğrencileri yontar. Onlara ahlâk, ders, bilim gibi yönlerden eğitim verir ki, bir insan olarak en güzel şeklini alsın, insanlığa faydalı olsun." (Ö 209) Heykeltıraşlığa benzer çünkü öğretmen bizim ahlâkımızı karakterimizi anne babamızda sonra şekillendiren kimsedir. Hatta bazen öyle öğretmenler vardır ki, anne-babamızdan fazla ahlâken şekillendirmemize sebep olur. (Ö 235)*

Aşçılar eline geçen ham malzemeye farklı bir dizayn ve konsept vererek onu bambaşka bir şekle büründürür. Öğretmen de öğrencilerine vermiş olduğu bilgilerle tıpkı bir aşçı gibi onları şekillendirir ve hayata hazırlar. *Öğretmen aşçıya benzer çünkü öğretmenlik bir öğrenciyi ham haldeyken alır. Onu şekillendirir, geliştirir, pişirir. Öğrenciyi adım adım her şeyi öğretip hayata hazırlar. Sadece dersleri değil, hayata dair her şeyi öğretir. Bir öğrenciyi ilk olarak hamur olarak görebiliriz. Ailesi unu, tuzu bir kaba koyup okula gönderir. Öğretmenler de un, tuz ve su ilave edip hamuru yoğurur, şekillendirir. Her öğretmen hamuru kıvamında yapamaz. Çünkü gerçek bir öğretmen olmayan işini güzel bir şekilde yapamaz. (Ö 224)*

Arı çiçeklerden aldığı farklı tozları dönüştürerek bal yapar. Öğretmen de farklı kaynaklardan öğrendiği bilgi ve becerileri öğrencilere aktararak onları şekillendirir. Arı beyi arıları yönlendirerek bal gibi değerli bir besinin elde edilmesini sağlıyorsa öğretmen de öğrencilerine verdiği güzel bilgilerle onların bal gibi değerli olmalarına, iyi yetişmelerine katkı sağlar. *Öğretmen Arı Beyi'ne benzer çünkü öğrencileri eğiterek, şekillendirerek onlara mahiyet kazandırır. Onlara da kendi gibi çalışkanlık ve üretkenlik özelliği katar. (Ö 225)*

Tablo 19. Yol Gösterici Öğretmen Kategorisi

Metafor	f	Metafor	f
aile	1	mum	2
anne-baba	1	mühendis	1
ay	2	padişah	1
bahçıvan	1	pusula	4
çoban	1	rehber	2
deniz	1	su	1
doğa	1	tırtıl kafası	1
güneş	1	vezir	1
harita	2	yelken	1
ışık	2	yol bulma	1
kitap	1		
		Toplam	29

Tablo 19'da yol gösterici öğretmen kategorisine ait metaforlara yer verilmiştir. Bu kategoride 29 metafor üretilmiştir. En fazla üretilen metafor, yol gösterici denilince ilk akla gelen *pusula*dır ve dört kez kullanılmıştır. *Ay, harita, ışık, mum, rehber, 2'şer kez, aile, anne-baba, bahçıvan, çoban, deniz, doğa, güneş, kitap, mühendis, padişah, su, tırtıl kafası, vezir, yelken, yol bulma* metaforları ise 1'er kez kullanılmıştır.

Öğretmen hem bilgiyi hem de hayatı öğretme açısından tıpkı bir pusula gibidir. Pek çok bilgi arasından doğru ve faydalı olanı seçer ve bu bilgilerin nerede ve nasıl kullanılacağını göstererek öğrencilerin doğru yolu bulmasını sağlar. Nasıl ki bir pusula pek çok yön arasında doğru yönü gösteriyorsa öğretmen de tıpkı bir pusula gibi doğru bilgilerle öğrencilerini doğru yola yönlendirir. *Öğretmen pusulaya benzer çünkü*

öğretmen öğrenciye doğru yolu gösterir. Tıpkı bir pusula gibi öğrencisinin bu hayatta başarıya ulaşması için adım adım iz çıkarır. Aydınlık bir geleceğe yönlendirir. Ormanda yolunu kaybetmiş birinin pusulayı kullanarak bulduğu gibi. (Ö 27)

İstişare her kişinin başvurabileceği danışma yöntemlerinden biridir. Hayatta herkesin olduğu gibi padişahların, kralların, sultanların ve devlet başkanlarının da her müşkili danışacakları mutlaka ehil kimseler vardır. İşte öğretmen de danıştığında öğrenciye doğru yolu gösterecek bir vezir gibidir. Öğretmen vezire benzer çünkü nasıl ki, padişahların sağ kolu olup onlara belli konuda fikir vermeye çalışırlar. Öğretmenler de öyledir. Öğrencilerde belli bir düşünce oluşmasında yardımcı olurlar. (Ö 71)

Yol gösterme açısından en önemli araçlardan birisi de haritadır. Harita her şartta insanlara rehberlik yapmakta, yol göstermektedir. Öğretmen de harita gibi öğrencilerine her daim rehberlik etmektedir. Öğretmen haritaya benzer çünkü öğretmenler hayatlarının her alanında çevrelerindeki insanlara yol gösterirler. Gitmemiz, ulaşmamız gereken yerlere varmamız için bizi yönlendirirler. Haritamız doğruysa ancak bize yardımcı olabilir. (Ö 77.) Konuyla ilgili diğer bir metafor ise şu şekildedir: Öğretmen haritaya benzer çünkü yol göstericidir. (Ö 322)

Birey için ailesi yol göstermede her zaman samimidir. Çocuğunun yanlış yola gitmesini, yanlış düşmesini istemez. Öğretmen de çocuğun ailesi gibi ona yol gösteren ve yardımcı olan kişidir. Öğretmen kişinin ailesine benzer çünkü insanla çok ilgilenir. Öğretmenlik çok yönlü bir meslektir. İnsanla ilgilenir. İnsan küçük yaşlardan itibaren ailesi kadar öğretmeniyle muhatap olur. Eğitimle ahlâkla vb birçok bilgiyi öğretmeninden öğrenir. Öğretmen de öğrencisinin her şeyiyle ilgilenir. Ona yol gösterir. Bir aile gibi ona örnek olur. Ona yanlış doğruyu öğretir. Aynı zamanda ona iyi bir gelecek sağlamak için elinden geleni yapar iyi bir öğretmen. Onu yeteneklerine göre yönlendirir, bilinçlendirir. Eğitimin yanı sıra öğrenciye yaşam dersi verir. Kısaca öğretmen insanın çilesi gibidir. (Ö 182)

Mum, karanlıkları aydınlatır ve insanlara yol gösterir. Öğretmen de karanlığı aydınlatması ve yol göstermesi bakımından muma benzetilmiştir. Öğretmen muma benzer çünkü etrafını aydınlatır. Kendisini tüketirken etrafa faydası olur yol gösterir. Öğrencilere rehberlik eder. (Ö 188)

İnsanlar doğruyu kitaplardan öğrenir. Çünkü kitap en iyi yol gösterici, en doğru bilgi vericidir. Dolayısıyla öğretmen kitaba benzer çünkü kitap iki kap arasında nasıl bilgileri saklıyorsa öğretmen de aynı şekilde içinde bilgileri toplar. Nasıl ki, kitap okuyan kimse için bilgi verip ona yol gösterirse aynı şekilde öğretmen de öğrencilerine yol gösterir ve onlara ışık tutar. (Ö 246)

TARTIŞMA

Araştırmamız üniversite öğrencilerinin öğretmen kavramıyla ilgili algılarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmamıza katılan 323 öğrenci tarafından toplam 109 metafor üretilmiştir. Öğretmen kavramına yönelik üretilen metaforlar daha önce yapılmış olan benzer araştırmalardan da yararlanılarak ayrıştırıcı, bilgi kaynağı, bilgi öğretici, fedakâr, hassas, hayat kaynağı, hayata hazırlayan, kutsal, lider, motivasyon kaynağı, rol model, şekillendirici, yol gösterici ve statüsü olmayan öğretmen kategorisi olarak değerlendirilmiştir (Saban& Koçbeker&Saban, 2006:463; Budak&Kula, 2017; Koç, 2014; Yılmaz&Göçen&Yılmaz, 2013; Tulunay, 2016:86; Erdem, 2015:381; Kart, 2016:53-61; Özdemir&Erol, 2015:233; Türkkan&Uyar&Yolcu, 2017. s.46; Erol&Özdemir&Tuncay&Boydak&Polat, 2017:353; Cerit, 2008:701-705; Çelikten, 2006:276-280; Aydın&Pehlivan, 2010:827-829; Pektaş&Kıldan, 2009:276-285; Egüz&Öntaş, 2018; Çelik&Çelik, 2017:82; Altun&Akbaba, Apaydın, 2013:332; Koç, 2014).

Öğrencilerin öğretmen kavramıyla ilgili ürettiği metaforlara baktığımızda neredeyse tamamının olumlu bir bakış açısıyla konuyu değerlendirdiğini görmekteyiz. Ancak öğrencilerin %2.2 gibi çok az bir kısmı öğretmeni statüsü olmayan bir kategoride değerlendirmiştir. Bu sonuçlar öğrencilerin konuya yaklaşımlarının pozitif olduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırmanın uygulama safhasında öğrencilerin konuyu önemsemelerini ve formları dikkatlice doldurmalarını hem araştırmanın objektifliği hem de doğru sonuçların ortaya çıkması açısından olumlu bir tutum ve davranış olarak değerlendirmekteyiz.

Öğretmenlik mesleği veya kavramıyla ilgili araştırmalar genelde öğretmen adayı öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Biz ise araştırmamızla üniversitenin öğretmenlik dışında farklı fakültelerde öğrenim görmekte olan öğrencilerin görüş ve düşüncelerine de ulaşmak istedik. Çünkü öğrenim gören ve görmekte olan her öğrencinin eğitimin hangi kademesinde olursa olsun öğretmenlikle ilgili düşünce dünyasında oluşan bir algının mutlaka var olduğunu söyleyebiliriz. Öğretmenlikle ilgili olumlu-olumsuz bu algıların tespit edilerek, öğrencilerin bakış açısını ortaya koyması açısından araştırmamızın önemli olduğunu düşünüyoruz. Bugünün üniversite öğrencileri, yarının öğretmenleri, memurları, amirleri, işçileri, işverenleri her türlü özel ve kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan bireyleridir. Bu nedenle onların öğretmenlik kavramıyla ilgili

olarak üretmiş oldukları metaforlar doğal olarak toplumun öğretmene bakış açısını da ortaya koymuş olacaktır.

Üniversite öğrencilerinin üretmiş oldukları metaforları incelediğimizde öğretmenlik için çok farklı ve geniş bir yelpazenin kullanıldığını görmekteyiz. Ancak üretilen metaforlar genelde herkes tarafından bilinen, kullanılan, aşına olunan kavram ve kelimelerden oluşmaktadır. Modern günümüz dünyası teknolojisi veya modern kavramlar pek fazla kullanılmamıştır. Yani öğrencilerin öğretmenlikle ilgili düşünce dünyalarında oluşan kavramlar herkes tarafından bilinen, kullanılan, anlaşılabilir ve kolay ifade edilebilir kavramlardır.

Diğer taraftan üretilen metaforlar arasında olumsuz anlamda alaycı, küçültücü, argo ve hafife alıcı metaforların olmaması öğretmenlik mesleğine olan saygının bir göstergesidir. Her ne kadar geçmişte ve günümüzde eleştiri konusu yapılsa da öğretmenlik mesleği her zaman tercih edilen, saygı duyulan, sevgiyle, saygıyla yâd edilen bir meslek olmuştur. Bir toplumun hangi tarihi dönem içinde olursa olsun öğretmeni ihmal etmesi, geri plana atması geleceği açısından doğru bir yaklaşım değildir. Zira ilerlemek, gelişmek, muasır medeniyetler seviyesine çıkmak öğretmene verilen değerle örtüşen bir gerçekliktir. Konuyla ilgili yapılan benzer çalışmaları incelediğimizde de yapmış olduğumuz çalışmaya yakın sonuçların çıktığını görmekteyiz (Saban& Koçbeker&Saban, 2006:463; Budak&Kula, 2017; Koç, 2014; Yılmaz&Göçen&Yılmaz, 2013; Tulunay, 2016:86; Erdem, 2015:381; Kart, 2016:53-61; Özdemir&Erol, 2015:233; Türkkân&Uyar&Yolcu, 2017. s.46; Erol&Özdemir&Tuncay&Boydak&Polat, 2017:353; Cerit, 2008:701-705; Çelikten, 2006:276-280; Aydın&Pehlivan, 2010:827-829; Pektaş&Kıldan, 2009:276-285; Egüz&Öntaş, 2018; Çelik&Çelik, 2017:82; Altun&Akbaba, Apaydın, 2013:332; Koç, 2014).

Araştırmamızın sonucu öğrencilerin öğretmen metaforuyla ilgili görüşlerinde cinsiyet değişkeni açısından önemli bir farklılık olmadığını göstermektedir. Kız öğrenciler öğretmen için ayrıştırıcı, bilgi öğreten, fedakâr, hayata hazırlayan, motivasyon kaynağı, rol model metaforlarını kullanırken erkek öğrenciler bilgi kaynağı, hassas, hayat kaynağı, kutsal, lider, şekillendirici ve yol gösterici metaforlarını daha çok kullanmaktadırlar. Dolayısıyla aralarında küçük farklılıklar olsa da önemli oranda bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.

Yine aynı şekilde öğrencilerin öğrenim gördükleri fakültelere göre öğretmenlik algılarında metaforik anlamda önemli bir farklılık da bulunmamaktadır. Her ne kadar İlahiyat Fakültesinde okuyan öğrencilerin oranı biraz daha fazla olsa da katılımcı öğrenci bazında değerlendirdiğimizde önemli bir farklılığın olmadığı çıkan verilerden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla fakülteler arasında belirgin bir farklılığın bulunmaması, öğrencilerin öğretmenliğe bakış açılarında bir olumsuzluğun olmadığını da göstermektedir.

Araştırmamıza katılan üniversite öğrencilerinin ürettikleri metaforlar doğrultusunda oluşturulan kategorilerden ilki ayrıştırıcı öğretmen kategorisidir. Bireyin çocukluktan itibaren gelişim ve öğrenme basamaklarında davranış ve olaylarla ilgili iyi-kötü, yanlış-doğru, ahlâkî olan-olmayan, yaramaz-uslu gibi ikilemler hep var olmuştur. Eğitime muhtaç olan birey her basamakta bu ikilemlerden doğru olanı tercih etmesi, hatalara düşmemesi, iyi olanı öğrenmesi için ona destek verecek, yol gösterecek kişilere ihtiyaç duymaktadır. İlk olarak anne-babayla başlayan süreç daha sonra çevredeki büyükler ve okula başladığında da öğretmenlerle devam etmektedir. Çocuğun hayatında karşılaşmış olduğu ikilemleri çözmesinde, zorlukları aşmasında, belki de ailenin yetersiz kaldığı durumlarda sağlıklı bir ayrıştırıcı görevi üstlenecek bir sorumluya ihtiyaç vardır. İşte bu sorumlu öğretmendir. Onun için öğretmen gelecek nesillerin sağlıklı oluşmasında, iyi insan ve iyi vatandaş olmalarında ayrıştırıcı görevini üstlenerek önemli bir sorumluluğun yerine getirilmesini sağlayacaktır. Araştırmamıza katılan öğrenciler de bu hususa dikkat çekmek amacıyla öğretmenin ayrıştırıcı özelliğine vurgu yapmışlardır.

Araştırmamızda elde edilen verilere göre öğretmen bilgi kaynağı olarak algılanmaktadır. Öğretmeni niteleyen metaforlar arasında en fazla bilgi kaynağı kategorisinde bir yoğunluk bulunmaktadır. Öğrenciye göre öğretmen her hâlükârda bilendir, bilmesi gerektir. Hatta geleneksel anlamda öğretmene branşı dışındaki konuları da bilmesi gerekir gibi bir sorumluluk da yüklenmektedir. Bir diğer husus ise öğretmenin öğrenciye bilgi aktarabilmesi, yani öğretebilmesi için alan bilgisi hâkimiyetine sahip olması da öğrenci düşünce dünyasında öğretmenle ilgili oluşan tasavvurlardan birisidir. Öğrencilerin öğretmeni hem her bilginin kaynağı olarak görmeleri hem de ona yükledikleri bu sorumluluktan dolayı bilgi kaynağı öğretmen kategorisinde daha çok metafor oluşmasına neden olmuştur. Yani öğretmen sorulan her soruya cevap veren, her şeyi bilen kişidir.

Öğretmenin en başta gelen yükümlülüklerinden birisi de öğretmektir. Öğrencilerin öğretmen kavramıyla ilgili üretmiş oldukları metaforlardan birisi de bilgi öğreten öğretmendir. Bilginin öğretilmesi ve öğrenciye kazandırılması öğretmenin alan bilgisi, formasyon ve genel kültür açısından yeterliliğiyle ilişkili

bir durumdur. Öğrenciler okula giderken, sınıfta öğretmeni beklerken, dersi dinlerken, soru sorarken hep bu beklentilerle hareket etmektedirler. Hem bu beklentiler hem de şimdiye kadar geçen süreçte öğretmenlerin onlarda bıraktığı intiba neticesinde araştırmamıza katılan öğrencilerden bir çoğunun öğretmeni nitelediği metafor bilgi öğretmekle ifadelendirilmiştir. Hatta öğretmen bilgi konusunda zaman zaman yetersiz kaldığı durumlarda tüm saygınlığını kaybedebilmektedir.

Fedakârlık açısından en başta örnek gösterilecek mesleğin öğretmenlik olduğunu dile getirmenin mübalağa olmayacağı kanaatindeyiz. Öğretmenlerin bu fedakârlıkları her kesim tarafından bilindiği ve takdir edildiği gibi araştırmamıza katılan öğrenciler tarafından da ifade edilmiştir. Üstelik bu kategoride çok fazla metaforun üretildiğini görüyoruz. Öğrenciler bu metaforlar içinde öğretmeni başta fedakârlık örneği olan anneye benzeterek konuya açıklık getirmeye çalışmışlardır. Öğretmenlerin sadece ders içi değil ders dışında da eğitim-öğretime yönelik yapmış olduğu pek çok fedakârlıkları vardır.

Öğretmenlik mesleğinin hassas bir meslek olduğu genelde herkes tarafından kabul edilir. Ancak bu hassasiyetin önemi bazen gözden kaçabilmektedir. Şöyle ki, hassas olduğu belirtilen pek çok meslek ya can ya da mal kaybı açısından değerlendirilmektedir. Ancak bu kayıp ne kadar fazla olursa olsun öğretmenlikteki hassasiyetle aynı seviyede değildir. Öğretmenlikteki başarının olumlu etkisi nesiller boyu devam ederken hataların, kusurların, olumsuzlukların etkisi de binlerce insanın zarar görmesine hatta daha sonraki nesillerin de bundan olumsuz etkilenmesine neden olabilmektedir. Onun için öğretmenlikteki hassasiyetin diğer mesleklerden daha ayrıcalıklı olduğu kanaatini taşımaktayız.

İnsanların yaşamlarında var olmak için enerji verecek ve sinerji oluşturacak güce ihtiyaçları vardır. Hayatta karşılaştıkları zorlukları aşmada, içine düştükleri ümitsiz durumdan kurtulmada yaşam kaynaklarına muhtaçtırlar. İşte öğretmenler bu açılarından öğrencilere hayat kaynağı olmakta ve öğrenciler de öğretmenlik kavramını hayat kaynağı olarak nitelendirmektedirler. Bu hususu anlatmak için de baba, su, arkadaş ve el feneri gibi metaforları kullanmışlardır. Bu kategoride üretilen metaforlar öğretmenin hayat kaynağı olması yönünü ön plana çıkarmaktadır.

Öğrenilen bilgilerin pratiğe aktarılması, hangi bilginin nerede nasıl kullanılacağına bilinmesi oldukça önemlidir. Öğretmenler öğrencilerine bilgileri öğretirken bir taraftan da bu bilgilerin nerelerde, nasıl kullanılacağını da öğretmektedirler. Öğretmenlerin bu yönleri doğal olarak öğrencilerin zihinlerindeki öğretmen metaforuna da yansımaktadır. Bu kategorideki metaforlarda öğretmen bazen ağacın meyvelerinin sunumu, bazen anne babanın çocuğunu hayata hazırlaması, bazen de su, güneş, aile gibi metaforlara benzetilmiştir. Böylelikle öğretmenin hayata hazırlaması yönüne vurgu yapılmıştır.

Öğretmenlik, tarihin her döneminde her toplum tarafından kutsal bir meslek olarak görülmüştür. Öğretmenler tarihte gıpta edilen, rol model seçilen, beğenilen, bilim insanı, siyasetçi, devlet adamı, mucit gibi topluma faydalı insanları yetiştiren değerli insanlardır. İnsanlık için iyi ve güzel işler yapan kişileri yetiştirmekte elbette ki bir güzelliğe vesile olmanın huzur ve mutluluğunu yaşamaktadırlar. İşte üniversite öğrencileri öğretmenlerin bu yönünü nitelerken üretmiş oldukları metaforlar kutsallık anlamlarına gelen ifadeler olduğu için bu kategori altında toplanması daha doğru bir yaklaşım olmuştur.

Yetişmek ve yetenekleri olmak ile lider özellikleri taşımak birbirinden farklı hususlardır. Elde edilen veya elde bulunan imkânların değerlendirilmesi için onları doğru ve sağlıklı yönetecek kişilere de ihtiyaç vardır. Liderler bazen belki de birçok konuda mütehassıs değillerdir. Ancak iyi bir şekilde yönetmekle, kaynakları doğru ve düzgün kullanmakla toplumların ilerlemesi, kurtuluşu, refahı ve mutluluğu sağlanmış olur. Öğretmenlerin lider olarak toplum nezdinde yapmış oldukları faaliyetler de öğrenciler tarafından lider öğretmen nitelmesiyle adlandırılmışlardır.

Öğrenme her bireyde farklı özellikler gösterir. Kimilerinde öğrenme isteği hep yukarılardayken kimilerinde ise düşük seviyede seyredebilir. Öğrenme açısından bazı öğrencilerin hazırbulunmuşluk düzeyleri oldukça iyi düzeydeyken bazılarında beklenen seviyede olmayabilir. İşte bu farklılıkları tolere edecek, dengede tutacak olan kişi öğretmendir. Öğrenciler bu durumu ağaç, anne, kahraman gibi metaforlarla ifade etmişlerdir. Metaforlarla ilgili yapılan açıklamalarda ise öğretmenin motive edici özelliğine dikkat çekilmiştir.

Yetişen birey için öğretmen rol model olmada anne-babadan sonra gelir. Öğretmeni rol model almanın her ne kadar eğitim-öğretimin ilk kademelerinde olduğu düşünülüyorsa da eğitim-öğretimin her aşamasında bu etkinin farklı şekillerde olduğunu belirtmek isteriz. Üretilen metaforlarda rol modellik anne-babaya, yıldız, güneşe, zanaatkâra benzetilmiştir. Rol model olarak nitelendirmelerde öğretmenin olası olumsuz yönleriyle ilgili bir metaforun olmaması da öğretmenlerin olumlu örneklendirmelerde daha fazla model alındığını göstermektedir. Üretilen metaforların açıklamasında da bu yöne vurgu yapılmıştır.

Şekillendirici öğretmen kategorisinde üretilen metaforların genelde mesleğini icra ederken somut şekil veren meslekler olduğu görülmektedir. Öğretmen her ne kadar öğrencilere maddi anlamda bir şekil vermiyorsa da açıklanması kolay olması nedeniyle böyle bir benzetme yapılmıştır. Marangoz, aşçı, piyanist, heykeltıraş, oymacılık gibi meslekler öğretmenlik kavramını açıklamak için kullanılmıştır. Aslında metaforlarda ifade edilen husus öğrencilerin eğitim-öğretim sonucu hayata atıldıklarında mesleklerini icra ederken veya yaşamlarını sürdürürken kendilerine has oluşturmuş oldukları bireysel davranışlarını değerlendirmelerinin bir sonucudur. Birey almış olduğu eğitim neticesinde kendi kişiliğini, iş disiplini, planlı programlı olmasını, mesleki tutum ve davranışlarını farklı şekilsel metaforlarla ifade etmektedirler

Yol gösterme, yol tarifi, yön belirleme işi bireyi hedefe ulaştırması açısından tarihin ilk dönemlerinden bu yana güncelliğini koruyan işlerden biridir. Öğretmenler öğrencilerine yol gösterendir. Öğrenciler hayata dair veya bilimsel bilgiye dayalı bilgilerinin çoğunu öğretmenlerden öğrenmektedir. Öğretmen bir taraftan alanıyla ilgili bilgiyi öğretirken, diğer taraftan öğrenciye hayatı anlatmakta, bu bilgiyi hayatta nerede, nasıl, ne şekilde kullanacağını da bilgi notu olarak eklemektedir. Bazen öğretilenler kadar bu ara bilgiler de çok önemlidir. Bilgi kullanıldıkça değerlidir ve kalıcıdır. İşte bu bilgilerin öğrenilmesi, kullanılması gibi tüm aşamalarda öğretmen yol gösterici rolünü hep üstlenmiştir. Öğrenciler de bu yönünün önemini ortaya koymak adına öğretmen kavramını yol gösterici olarak nitelemişlerdir.

SONUÇ

Üniversite öğrencilerinin öğretmenlik kavramıyla ilgili metaforik algılarını tespit etmek amacıyla yapmış olduğumuz araştırmamıza 323 öğrenci katılmış ve toplam 109 farklı metafor üretilmiştir. Öğrencilerin üretmiş oldukları metaforlar 14 kategoride değerlendirilmiştir. Bu metaforlar genelde herkesin anlayacağı, bilindik kavramlardan oluşmaktadır. Araştırmamızda üniversitenin farklı programlarında eğitim-öğretim gören öğrencilerden elde edilen veriler kullanılmış ancak cinsiyet ve farklı fakülte öğrencilerinin öğretmenlik metaforuyla ilgili değerlendirmeleri arasında önemli bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Metaforlar üniversite öğrencilerinin öğretmenlik kavramıyla ilgili düşüncelerini, zihinsel algılarını ortaya çıkarmada etkin bir vasıta. Bir eşyayı veya kavramı özet olarak tanımlamak güç bir durumdur. Konuyla ilgili onlarca cümle kurulup tasvirler yapılırken onu kısaca tanımlamak işi kolay ifade edilemez. İşte bu gibi durumlarda metaforlar konuyu anlatma, somutlaştırma, uzak anlamı yakına getirme açısından kolaylıklar sağlamaktadır. Zoru kolay, karmaşığı anlaşılır, soyutu somut hale getirmektedir. Öğrenciler bu araştırmamızla öğretmenlik kavramıyla ilgili ifade etmede ve tanımlamada zorlanılan düşüncelerini metaforlar yardımıyla açıklama imkânı bulmuşlardır.

Üniversite öğrencilerinin üretmiş oldukları metaforları incelediğimizde öğretmen için genel benzetmeler dışında mum ve su tanımlamalarının da yapıldığını görmekteyiz. Öğretmenlik aslında kanunla belirlenen bir görev tanımı içerisinde yapılan bir iş değildir. Mevzuat tanımının dışına çıkamayan bir öğretmenin başarılı olma şansı da zordur. Öğretmenin yazılı olan ve olmayan bir görevi vardır. Şayet öğretmenlik mevzuata göre yapılacak olursa eğitim-öğretime katkı anlamında hiçbir netice elde edilemeyecektir. Öğretmenlik bilgi, beceri, genel yeterlilikler yanında amatör bir görev anlayışı ve bilincini de gerektirmektedir. Öğretmen mesleği gereği pek çok görevi üstlenmektedir, yerine göre anne-baba, arkadaş, usta, doktor, rehber, ışık kaynağıdır. Öğretmenin ufku geniş değilse başarılı bir eğitim-öğretimden söz etmemiz de mümkün olmaz.

Daha önce de belirttiğimiz gibi öğretmenlik kavramıyla ilgili öğrencilerin üretmiş oldukları metaforlar genel olarak olumlu anlamlar ifade etmektedir. Bu durum öğretmenlik mesleğine olan olumlu bakış açısının bir yansıması olarak görülebilir. Her ne kadar zaman zaman toplumda öğretmenlikle ilgili negatif söylemler sözel olarak dile getirilse de konu ciddi bir ortamda tartışıldığında, öğretmenliğin saygınlığına zarar verecek bir anlatıma yer verilmemektedir. Bu durum farklı programlarda öğrenim görmekte olan öğrencilerden almış olduğumuz araştırma bulgularından da anlaşılmaktadır.

Öğretmenlik kavramı çerçevesinde gerek öğretmenler tarafından gündeme taşınan gerekse kamuoyunda tartışılan öğretmenlikle ilgili yasal düzenlemeler, öğretmenlerin özlük hakları gibi tartışmalara rağmen öğrenciler tarafından üretilen metaforlarda öğretmenlik kavramının zihinlerdeki yerinin üst seviyelerde olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmamızın sonucuna göre bu algı sadece öğretmen adaylarında değil diğer bölüm öğrencilerinde de mevcuttur. Bu durum öğretmenlik mesleğinin geçmişte olduğu gibi günümüzde de popüleritesini koruduğunu göstermektedir. Bir meslekle ilgili toplumsal bellekteki algılar, kavramlar o mesleğin toplum nezdindeki yerini göstermektedir. İşte araştırmamızda elde ettiğimiz veriler üniversite öğrencilerinin öğretmenlik kavramı hakkında ürettikleri metaforların genel itibarıyla olumlu

olduğunu göstermektedir. Üniversite öğrencileri toplumun küçük bir parçası, temsilcisidirler. Bu durumdan hareketle öğretmenliğin toplumsal bellekteki yerinin olumlu bir konumda olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Yahya (2013). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alaylıoğlu, Ruşen-Oğuzkan, A. Ferhan (1976). *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Alkan, Cevat (?). Meslek ve Öğretmenlik Mesleği, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Editör: Veysel Sönmez. Ankara: Anı Yayıncılık, s.243-289.
- Altun, Sadegül Akbaba-Apaydın, Çiğdem (2013). Kız ve Erkek Öğretmen Adaylarının "Eğitim" Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Educational Administration: Theory and Practice, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, c. 19, sayı. 3, s.329-354.
- Arslan, M. Metin-Bayrakçı, Mustafa (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, sayı: 171, s. 103-104.
- Aydın, M. Şevki (2005). *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Aydın, İ Seçkin-Pehlivan, Ahmet (2010). Öğretmen Adaylarının "Öğretmen" ve "Öğrenci" Kavramlarına İlişkin Kullandıkları Metaforlar. *Türkisch Studies İnternational Periodical Forth the Languages Literature*, 5/3, s.827-829.
- Binbaşoğlu, Cavit (1995). *Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi*. İstanbul: MEB yayınları.
- Budak Yusuf-Kula, Sultan Sele (2017). Sınıf Öğretmeni Adayların Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18/2.
- Bulut Kılıç, İnci (2016). Altıntaş, Osman, Çağdaş Sanatta Metaforik Düşünce. *İdil Dergisi*, c. 5, sayı. 20, Volume. 5.
- Cerit, Yusuf (2008). Öğretmen Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6/4, s.701-705.
- Çelik, Özkan-Çelik, Meral Aslan (2017). Sınıf Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Bir Meslek Olarak Sınıf Öğretmenliğine İlişkin Metaforik Algılarının Karşılaştırılması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19/1, ss.75-91.
- Çelikten, Mustafa (2006). Kültür ve Öğretmen Metaforları. *Erciyes Ünv Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21/2. s.276-280.
- Çınar, Fatih (2016). Din Öğretiminde Öğretmen Yetiştirme Sorunu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. c.9. s.46. s.493-513.
- Çocuk, Halil Erdem-Yokuş, Gürol-Tanrıseven, Işıl (2015). Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Öğretmenliğe İlişkin Öz-Yeterlik ve Metaforik Algıları (Mersin Ünv, Örneği). *Mustafa Kemal Ünv Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12/32, 2015. s.381.
- Döş, İzzet, (2010). Aday Öğretmenlerin Müfettişlik Kavramına İlişkin Metafor Algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), s. 607-629.
- Erciyes, Gülnur (2006). Bir Meslek Olarak Öğretmenlik. *Eğitim Bilimine Giriş*. Editör: Mustafa Yılmaz. Ankara: Nobel yayınları. ss.119-151.
- Egüz, Şule-Öntaş, Turgay (2018) Ortaokul Öğrencilerinin "Öğretmen" Kavramına İlişkin Kullandıkları Metaforlar. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5/1 ss.79-91.
- Erol, Yusuf C-Özdemir, Tuncay Y-Turhan, Muhammed-Ozan, Mukadder Boydak-Polat,Hakan (2017). Pedagojik Formasyon Eğitimi Almakta Olan Öğretmen Adaylarının Pedagojik Formasyona İlişkin Metaforik Algıları. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*. 6/3, 2017. s.353.
- Ev, Halit (2003). *Türkiye'de Yüksek Din Öğretimi Kurumları ve Öğretmen Yetiştirme*. İzmir: Tıbyan Yayıncılık.
- Kart, Mesut (2016). *Pedagojik Formasyon Öğrencileri ile Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforik Algıları*. Pamukkale Ünv Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Kıncal, Remzi Y (2009). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Koç, E. Seda (2014). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleği Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *İnönü Üniversite Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15/1.
- Lakoff, George (2005). *Johnson, Mark, Metaforlar, Hayat, Anlam ve Dil*. Çev. Gökhan Yavuz Demir, İstanbul: s. 276-278.
- MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genele Müdürlüğü (2002). *Öğretmen Yeterlilikleri*. Ankara: MEB Basımevi.
- Naziroğlu, Bayramali (2015). Osmanlı'da Öğretmenlik Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme. *Recep Tayyip Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/1. s.1-10 arası
- Pala, Aynur (2006). Eğitimin Temel Kavramları. *Eğitim Bilimine Giriş*, Editör: Mustafa Yılmaz. Ankara: Nobel yayınları, ss.1-8
- Pektaş, Murat- Kıldan, A Oğuzhan (2009). Farklı Brançlardaki Öğretmen Adaylarının "Öğretmen" Kavramı ile İlgili Geliştirdikleri Metaforların Karşılaştırılması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/2 s.276-285.
- Özdemir, Sevim (2017). Üniversite Öğrencilerinin Bir Yabancı Dil Olarak Arapçaya İlişkin Metaforik Algıları. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22/38, s.31-57.
- Özdemir, Tuncay Y-Erol,Yusuf C (2015). Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Okul, Öğretmenlik ve Öğrenci Kavramlarına İlişkin Algıları. *CBU Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13/4, s.233.
- Saban, Ahmet, Koçbeker, Beyhan Nazlı, Saban, Aslıhan (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analiz Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 2006, s. 461-522.
- Şişman, Ahmet (2012). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Pegem Akademi yayınları.
- Tulunay, Ateş Öznur (2016). Öğrencilerin Öğretmen ve Okul Metaforları. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 2(1), Haziran. s.78-93.
- Türkkan, Buket T.-Uyar,Melis-Yolcu,Y. Ece (2017). Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin "Pedagojik Formasyon" Kavramına Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi. *Ahi Evran Ünv, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18/1 s.46.
- Yılmaz, Fatih-Göçen Selin-Yılmaz, Ferat (2013). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algıları: Bir Metaforik Çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9/1.
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>